

גמרא סדורה

גמרא בעריכה מבארת

מסכת נדרים

פרק ג' - "אַרְבָּעָה נְדָרִים"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות
עם רש"י

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ה. הר חברון 90407

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק

שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.

כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות

שמורות לעמותת "וכל בניין לימודי ה" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד לצורך אישי וללא מטרות רווח.

מסכת נדרים פרק ג' – "ארבעה נדרים"

1. כ, ב – כא, א

רפ"י

מתני'

ארבעה נדרים התירו חכמי'.

בלא שום שאלה:

נדר זירוזין כו' מן הסלע.

שהוא ארבע דינרין:

והלל. הקונה אומר שאינו

מוסיף לו על שקל שהוא שני

דינרין:

שניהם רוצין בשלשה דינרין.

כלומר זה הנשבע שאינו פוחת

לו מן הסלע לא היה פיו ולבו

שוין לכך שלא יפחות לו מן

הסלע כלום אלא להכי נדר כן

לזרז את חבריו שיתן לו ג'

דינרין הוא רוצה לבא וזה

שנשבע שלא ליתן לו יותר

משקל לא היה פיו ולבו שוין

שלא היה בדעתו שלא יתן יותר

אלא לכך נדר נדר לו בגי' דינרין

ולפיכך מותרין:

גמ'

מאן תנא. התירו חכמים:

ר' יהודה היא דאמר אין אחד

מהן נזיר. דלא סמכא דעתייהו

ממש לשם נזירות אלא תלו

נזירותן בזה שבא כנגדן ולא

היה פיו ולבו שוין להכי אין

אחד מהם נזיר ה"נ לא סמכא

דעתייהו בשעת הנדר דכל חד

וחד אדעתא דחבריה כדי לזרזו

ולא ה"נ פיו ולבו שוים להכי דאי

רבנן דפליגי עליה דר' יהודה

דאמרי אע"ג דלא סמכא

דעתייהו להיות נזיר ממש בנזיר

דתלה נזירות באחר הוי נזיר

אותו שנתקיימו דבריו ה"נ אף

על גב דלא סמכא דעתייהו

אדבור פיהן שלא נתכוונו אלא

לזרז אסורים דאמרינן כשנדרו

ודאי סמכא דעתייהו דזה לא

יפחות מסלע וזה לא יוסיף על

שקל והרי פיהן ולבן שוים

ואסור:

רבא אמר אפי' תימא רבנן.

דפליגי עליה דר' יהודה:

מי קתני שניה רצו. דאי קתני

הכי הוה משמע שניה רצו

בתחלה בשלשה דינרין ואלא

עכשיו בשעת הנדר אין רוצין

אלא סמכא דעתייהו אדבור

פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר

מעליא הוי:

רוצין תנן. דמשמע מעיקרא הוי

רוצין בגי' דינרין ואכתי שניהן

נמי רוצין ולא היה פיהן ולבן

שוין הלכך אפילו רבנן מודו

דמותרין וכדי לזרז זה את זה

נתכוונו שניהן:

משנה

ארבעה נדרים התירו חכמים:

נדר זירוזין,

ונדר הבאי,

ונדר שגגות,

ונדר אונסין.

"נדר זירוזין".

ביצד?

היה מוכר חפץ ואמר: "קונם שאיני פוחת לך מן הסלע",

והלל אומר: "קונם שאיני מוסיף לך על השקל",

כא, שניהם רוצין בשלשה דינרין.

גמרא

"ארבעה נדרים התירו חכמים:

[נדר זירוזין,

ונדר הבאי,

ונדר שגגות,

ונדר אונסין].

אמר ליה [רבי אבא בר מנחם לרבי אמי:

אמרת לן משמיה דרבי יהודה נשיא:

מאן תנא "ארבעה נדרים"?

רבי יהודה היא,

דאמר משום רבי טרפון:

"לעולם אין אחד מהן נזיר, לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה".

רבא אמר:

אפילו תימא רבנן,

מי קתני: "שניהן רצו"?

"שניהן רוצין" קתני.

2. כא, א

רס"י

אמר לו טפי מסלע והלה אומר
בציר משקל. היכא דאמר שאינו
פחות מסלע וזה אומר שאינו
מוסיף על שקל כיון דדברי
שניהם קרובין לשלשה דינרין
אמרינן דנדרין זרוזין הוו אבל
הכא כיון דאמר טפי מסלע
דהיינו פרוטה והלה אומר קונם
שאיני מוסיף לך על פרוטה
פחות משקל דהשתא מרחקי
מילתייהו משלשה דינרין כיון
דדייקי הכי נדרא הוי ואסורים
או לא דזירוזין הוו:

היה מסרב. שהיה מפצירו
לאכול אצלו מעט:

קונם ביתך שאני נכנס. שנדר
שלא יכנס לביתו:

וטיפת צונן שאני טועם. שלא
לאכול אצלו כלום:

מותר ליכנס לביתו ולאכול
קימעה ולשתות הימנו טיפת

צונן. אבל לא אכילה מרובה:
שלא נתכוון זה. המסרב אלא

לשום אכילה מרובה שיסעוד
אצלו הרבה ולשון טיפת צונן לא

נתכוון זה שהיא שתיה מועטת:
והא טיפת צונן קאמר. דמשמע

שתיה מועטת ואכילה מועטת:
אלא משתעי איניש הכי. דכי

אמר (טיפת צונן) יאכל עמו
ודאי לאכילה מתכוון וכי נדר זה

שאינו טועם עמו טיפת צונן
ודאי לאכילה מרובה נתכוון

ולכא מותר לשתות טיפת צונן:
ה"ג משתעי איניש הכי. דכי

נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר
שאינו מוסיף על פרוטה פחות

משקל ולעולם נדרי זירוזין הוו
ואפילו דאמר טפי מסלע ובציר

משקל:

מי דמי גבי צונן צדיקים
אומרים מעט ועושין הרבה. וזה

שהיה מסרב בחבירו שיאכל
אצלו קימעה וישתה טיפת צונן

ודאי לאכילה ושתיה מרובה
קאמר כי כן דרכן של צדיקים

לומר מעט ולעשות הרבה וכי
אמר ליה האי קונם טיפת צונן

שאיני טועם הכי נתכוון לומר
אותה טיפה שאתה רוצה ליתן

לי איני טועם דהיינו אכילה
מרובה ולא נתכוון לטיפת צונן

ממש הלכך. אסור באכילה
ושתיה מרובה ומותר לשתות

הימנו טיפת צונן אבל הכא
דדילמא האי דאמר טפי מסלע

דעתיה על פחות מסלע ליתן
בשלשה דינרין והאי דאמר בציר

דעתיה על יותר משקל ליתן ג'
דינרין:

וזירוזין הוי. ומותר:

או דלמא דוקא קאמר ונדרא
הוי. ואסור:

אמר ליה רבינא לרב אשי:

אמר לו: טפי מסלע,

והלה אומר: בציר משקל,

נדרא הוי, או 'זרוזין' הוי?

אמר ליה:

תנינא:

"היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו,

ואמר לו: 'קונם ביתך שאני נכנס',

'טיפת צונן שאני טועם' -

מותר ליכנס לביתו ולשתות הימנו צונן" (נדרים סג:),

שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה.

ואמאי?

והא "טיפת צונן" קאמר!

אלא, משתעי איניש הכי.

הכא נמי משתעי איניש הכי.

אמר ליה:

כא, ב מי דמי?!

גבי ["טיפת צונן"] - צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה,

הכא, ספיקא הוא,

דלמא פחות מסלע ויותר על שקל קאמר, וזירוזין הוי,

או דלמא:

דוקא קאמר ונידרא הוי.

תבעי.

3. כא, ב - כב, א

רס"י

אלא כעין ד' נדרים [הללו]. והני הוא דשרו משום דלית בהו ממש אבל שאר נדרים אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעצמו:

קסבר אין פותחין בחרטה. שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרין לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה:

אמר ליה לבך עלך. כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שרצונך עדיין באותו נדר:

אמר ליה לא. כלומר מתחרט אכי אלמא קסבר פותחין בחרטה:

אם היו י' בני אדם כו'. שאם פתחו לך בחרטה כשרצית לנודר כלום נדרת:

אמר ליה לאו. קסבר אין פותחין בחרטה ולכך אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו היו י' בני אדם כו' דמיעקר עקר לנדריה ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה:

קסבר. רבי ישמעאל ברבי יוסי אין פותחין בחרטה:

תהית. מצטער אתה:

כדו תהית. מצטער אתה שנדרת דהיינו בחרטה:

בעית נדור. קיבלת הנדר מרצונך:

אי לא מרגזין לי. אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר:

אמר ליה תהא כבעית. הואיל ולא קיבלת מרצונך יהא מותר לך כמו שאתה רוצה דלח הוי נדר והאי תנא סבר דאין פותחין בחרטה:

דאמרן מגירתך. שאומרות השכינות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות ג):

אילו לא חמאת בה אימה. אילולי שראתה בה אימה:

מילין דעזיבה. דברים שיפין להניחן כלומר דבר זימה:

בכדי לא אדרת. בחנם לא היתה מדירתה ומלעיזין עליה מי היית מדירה הכא ליכא למשמע אי פותחין אי לא:

[**ארבעה נדרים התירו חכמים:**

נדר ידוני,

ונדרי הבאי,

ונדרי שגגות,

ונדרי אונסין].

אמר רב יהודה אמר רב **אסי:**

ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם.

כי אמרינתא קמיה דשמואל,

אמר: תנא תני: "ארבעה נדרים התירו חכמים", ואת אמרת: "צריכין שאלה לחכם"!!

רב יוסף מתני לה להא שמעתא בהאי לישנא:

אמר רב יהודה אמר רב **אסי:**

אין חכם רשאי להתיר אלא פעין ארבעה נדרים הללו.

קסבר: אין פותחין בחרטה.

ההוא דאתא לקמיה דרב הונא,

אמר ליה: לבך עלך?

אמר ליה: לא.

ושרייה.

ההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא,

אמר ליה: אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה, מי נדרת?

אמר ליה: לא.

והתירו.

תנא:

"רבי יהודה אומר:

אומרים לו לאדם: לב זה עליך?

אם אמר "לאו" - מתירין אותו.

רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו:

אומרים לו לאדם: אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה, מי נדרת?

אם אמר "לאו" - מתירין אותו."

(סימן: אסי ואלעזר, יוחנן וינאי).

ההוא דאתא לקמיה דרבי אסי,

אמר ליה: כדו תהית?

אמר ליה: לא!!

ושרייה.

ההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר,

אמר ליה: בעית נדור?

אמר ליה: אילו לא מרגזין לי, לא בעינן כלום.

אמר ליה: תהא כבעית.

ההיא איתתא דאדרתה לברתה,

אתאי לקמיה דרבי יוחנן.

אמר לה: אילו הוה ידעת דאמרן מגירתך עליה דברתך:

כבא, אילו לא חמאת בה אימה מילין דעזיבה בכדי לא אדרתה!

מי אדרתה?

אמרה ליה: לא,

ושרייה.

רש"י

שמבקרין מעשיך. בב"ד של מעלה בשביל שנדרת: **מאי קראה**. שמפני נדרים חוקרין מעשיו של אדם: **ואחר נדרים לבקר**. שאם נודר מבקרין מעשיו: **ולא פתחינן**. לשום אדם בהאי אחר נדרים לבקר משום דהוי איום גדול שאפי' אין דעתו להפר יאמר עכשיו שרצונו להפר ולא בהני תרתי אחרנייתא נמי משום דהוי איום גדול ואומר שדעתו להפר ואינו כן: **כל הבוטה**. כל הנודר כמו מבטא שפתייה (במדבר ל): **ולשון חכמים מרפא**. שמתירין לו: **כאילו בנה במה**. לעבודת כוכבים: **ברישא פתחינן**. בתחילת דבריו של ר' נתן דאמר כאילו בנה במה פתחינן ליה דלא הוי עונשו יתירא כל אימת דלא עבד עלה קרבן וליכא איום כל כך אבל בסיפא כאילו מקטיר עליה מתחייב מיתה היינו איום יתירא: **בסיפא**. דברי הכל לא פתחינן: **כי תחדל לנודר לא יהיה בך חטא**. מכלל דאי נדר ועבד ליה איכא חטא: **כנודי רשעים**. אע"פ שנודרים ומקיימין איקרו רשעים: לב רגז היינו כעס בשביל לב רגז יהיה כליון עינים:

בר ברתיה דרבי ינאי סבא אתא לקמיה דרבי ינאי סבא, אמר ליה: אילו הוה ידעת דפתחין פינקסך וממשמשינן בעובדך, מי נדרת? אמר ליה: לא, ושרייה.

אמר רבי אבא:

מאי קראה?

"ואחר נדרים לבקר" (משלי כ, כה).

ואף על גב דפתח רבי ינאי ליה, אפן לא פתחינן ליה בהא.

ולא פתחינן בהא אחרנייתא - דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

מאי פתח ליה **רבן גמליאל** להווא סבא:

"יש בוטה כמדרות חרב ולשון חכמים מרפא" (משלי יב, יח),

כל ה"בוטה" - ראוי לדקרו ב"חרב",

אלא "לשון חכמים מרפא".

ולא פתחינן בהא אחרנייתא - דתניא:

"רבי נתן אומר:

הנודר - כאילו בנה במה,

והמקיימו - כאילו מקריב עליו קרבן".

ברישא - פתחינן.

בסיפא - אפי' אמר: פתחינן,

רבא אמר: לא פתחינן.

רב כהנא מתני לה להא שמעתא בהדין לישנא.

רב טביומי מתני הכי:

בסיפא - לא פתחינן.

ברישא - אפי' אמר: פתחינן.

רבא אמר: לא פתחינן.

והלכתא:

לא פתחינן לא ברישא, ולא בסיפא.

ולא פתחינן בהא נמי דשמואל.

דאמר שמואל: אף על פי שמקיימו נקרא רשע.

אמר רבי אבהו:

מאי קרא?

"וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא" (דברים כג, כג),

ויליף 'חדלה' 'חדלה',

כתוב הכא: "וכי תחדל לנדר",

וכתיב התם: "שם רשעים חדלו רגז" (איוב ג, יז).

אמר רב יוסף:

אף אפן נמי תנינא:

"כנודי כשרים" - לא אמר כלום,

"כנודי רשעים" - נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה.

4. כב, א-ב

רש"י

במיסִיקָה. כשעלה לא"י :
 איתלוּ. עשו לו לוייה :
 בני חוּזַאי. יהודים היו :
 א"ל אין ופרע לו בית שחיטה.
 ונתיירא לומר לו שלא עשה יפה
 שמה יהרגנו :

כי אתא. עולא לקמיה דרבי
יוחנן :

**אמר דלמא אחזיקי ידי עוברי
עבירה. שאמרתי לו זיל ופרע
בית שחיטה :**

א"ל יפה עשית. שכך אמרת לו
שנפשך הצלת באותו דיבור:
תמה ר' יוחנן. על דהוה ליה
להווא בר חוזאה כעס כל כך
שהרג לחבירו הואיל דהוה
בארץ ישראל:

לא עברינו ירדנא. עדיין לא
עברנו את הירדן כשאירע אותו
מעשה ולא הוינן בתחום א"י:
כגובה אפן. שיש לו חרון:

אין אלהים כל מזמותיו.
במחשבותיו אין שכינה חשובה
כנגדו:

יפרוש אולת. שמשתטה :

רב פשע. שפשעיו מרובים:
מפני שערכה של ארץ ישראל
הוא. שכתוב בו ערך חלק של כל
שבת ושבת ולא סגיא בלאו הכי
ולפי שבעטו וחטאו נוסף להם
רוב חכמה שאר הספרים
להטריחן יותר:

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן:

כָּל הַכּוֹעִס - כָּל מֵינֵי גִיהֶנָם שׁוֹלְטִין בּוֹ,

שָׁנָא מֶר: "וְהָסֵד בְּעֵס מִלְכָּךְ וְהַעֲבֹד רָעָה מִבְּשָׂרָךְ" (קהלת יא, י),
וְאִין "רָעָה" אֵלָא גִּיהֲנָם,

שְׁנֵאמֹר: "כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ וְגַם רִשְׁעֵי לְיוֹם רָעָה" (משלי מז, ד).

וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהַתַּחֲנוּנִיּוֹת שׁוֹלְטוֹת בּוֹ,

שְׁנֵאמֹר: "וַיָּתֵן ה' לָךְ שֵׁם לֵב רָצוֹ וּמִלִּיּוֹן עֵינַיִם וַדָּאבּוֹן נֶפֶשׁ" (דברים כח, סה),

אִיזְהוּ דְּבַר שְׁמֹכֶּלָה אֶת הָעֵינַיִם וּמַדְאִיב אֶת הַנֶּפֶשׁ?

הָיָה אֹמֵר אֱלֹהֵי הַתַּחְתּוֹנִיּוֹת.

עוֹלָא בְּמִי־סָקִיָּה לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, אֵיתְלִוּ לִיה תַּרְיֵן בְּנֵי חוּזַי בְּהִדְיָה.

קָם חֵד שְׁחֻטִּיָּה לְחִבְרִיָּה.

אָמַר לִיה לְעוֹלָא: יְאוּת עֲבָדִי?

אָמַר לֵיהּ: אֵין, וּפָרַע לֵיהּ בֵּית הַשְּׁחִיטָה.

כִּי אַתָּא לְקַמִּיָּה דְרַבִּי יוֹחָנָן, אָמַר לֵיהּ: דְּלִמָּא חֶסֶם וְשָׁלוֹם אַחֲזִיקִי יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה?

אָמַר לִיה: נִפְשֶׁךָ הִצַּלְתָּ.

קָא תַמָּה רַבִּי יוֹחָנָן:

מִמְּדֵי כְּתִיב: "וַיִּתֶּן ה' לָּךְ שֵׁם לֵב רָצוֹן" (דברים כח, סה) בְּבָבֶל כְּתִיב!

אָמַר לֵיהּ:

כב, בִּהְיוֹא שְׁעֵתָא ^אלֹא עֲבֵרִין יִרְדְּנָא.

אָמַר רַבֵּה בַּר רַב הוּנָא:

כָּל הַכּוֹעִס, אֶפִּילוֹ שְׂכִינָה אֵינָה חֹשֶׁבֶת כְּנֶגְדּוֹ,

שְׁנֵאמֶר: "רָשָׁע מְגַבֵּה אֶפֹּס בֶּל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כָּל מִזְמוֹתָיו" (תהלים י, ד).

רְבִי יִרְמְיָה מְדִיפְתִּי אָמַר:

מְשַׁכַּח תִּלְמוּדוֹ וּמוֹסֵיף טִיפְשׁוֹת,

שְׁנֵאמֹר: "בִּי מַעַס בְּחֵיק מְסִילִים יִנּוּחַ" (קהלת ז, ט),

וּכְתִיב: "וּבְסִיל יִפְרֹשׁ אֹלֶת" (משלי יג, טז).

רַב נַחֲמָן בֶּרֶךְ יִצְחָק אָמַר:

בִּידוּעַ שְׁעוֹנוֹתַי מְרוֹבֵּין מִזִּכְיוֹתַי,

שֵׁנָאמַר: "וַיַּעַל הָמָה רֵב פִּשְׁעַ" (משלי כט, כב).

אָמַר רַב אֲדָא בְּרַבִּי חֲנִינָא:

אלמלא¹ חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד,

שְׁעֶרְכָּהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא.

מַאִי טַעֲמָא?

"מִי בָרַב חֲכָמָה רַב מַעֲסִי" (קהלת א, יח).

5. כב, ב - כג, א

רס"י

אין נזקקין. להתיר לו נדרו לפי שגדר חמור הוא:
חוץ מקונם אשתי נהנית לי.
 שאפילו נדר באלהי ישראל שאין אשתי נהנית לי נזקקין להתיר לו לפי שאמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים בידים לעשות שלום בין איש לאשתו לא כ"ש האי נדר אי נדר באלהי ישראל שהוא לשון נדר:

לא מרי בולא. שהוא נשבע באדון העולם לא אוכל א"ל רב יוסף לא מרי כולא לא טעימת ליה הכי קאמר רב יוסף לא מרי כולא קאמרת בודאי לא טעימת ליה שאסור להתיר לך דהיינו כמי שנשבע באלהי ישראל: חסר הגה והעתקתיו מפירוש [חסר הנה והעתקתיו מפירוש רבינו גרשום] הניחא לרב כהנא. לפי שהיה מסרב בו רב יוסף נדר הכי אלא רב יוסף אמאי קאמר נמי לא מרי כולא:

[ה"ק לא מרי כולא קאמרת]. בתמיה קא"ל רב יוסף כדאמרן: **איכפד רב נחמן.** שלא היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטה:

אמר ליה זיל לקילעך. לביתך הואיל ואיני יודע לפתוח לך:
כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. שיהא דבר מקובל נמי בעיני הבריות הוי תפארת לעושיה והואיל דאיכפד רב נחמן שאין מתקבל עליו שגדרו חמור כ"כ שאינו יכול למצוא לו פתח אדעתא דהכי והכי לא נדרי:

אמר רבי אסי:

אין נזקקין ל"אלהי ישראל",
 חוץ מ"קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כ"ס",
 "שהקתה את בני"
 ונודע שלא גנבה ושלא הקתו.

ההיא דאתאי לקמיה דרב אסי,

אמר לה: במאי נדרת?

ב"אלהי ישראל".

אמר לה: אי נדרת ב"מוהי" שהיא כינוי בעלמא - מזדקיקנא לך,
 השתא דלא נדרת ב"מוהי", אלא ב"אלהי ישראל" - לא מזדקיקנא לך.

רב כהנא איקלע לבי רב יוסף,

אמר ליה: למעום מר מידי.

אמר ליה: לא! מרי כולא לא טעימנא ליה.

אמר ליה: לא! מרי כולא לא טעימת ליה.

הניחא לרב כהנא דאמר: "לא מרי כולא",
 אלא לרב יוסף אמאי אמר: "לא מרי כולא"?

הכי הוא דקאמר ליה: לא "מרי כולא" הוא דקאמרת?
 הלכך: "לא טעימת ליה".

אמר רבא אמר רב נחמן:

הלכתא:

פותרין בחרטה,

ונזקקין ל"אלהי ישראל".

משתבח ליה רבא לרב נחמן ברב סחורה דאדם גדול הוא.

אמר לו: כשיבא לידך, הביאהו לידי.

הוה ליה נדרא למישרא.

אתא לקמיה דרב נחמן.

אמר ליה: נדרת אדעתא דהכי?

אמר ליה: אין.

אדעתא דהכי?

אין.

כמה זימנין.

איכפד רב נחמן. אמר ליה: זיל לקילעך.

נפק רב סחורה ופתח פיתחא לנפשיה:

"רבי אומר:**איזה היא דרך ישרה שיבדור לו האדם?****כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם** (אבות ב, א).

והשתא דאיכפד רב נחמן אדעתא דהכי לא נדרי, ושרא לנפשיה.

רבי שמעון ברבי הוה ליה נדרא למישרא, אתא לקמיהו דרבנן,

אמרי ליה: נדרת אדעתא דהכי?

אמר: אין.

אדעתא דהכי?

אין.

כמה זימנין.

כגא, והוּוּ מַצְטַעְרֵי רַבֵּנּוּ מְשִׁימָשָׁא לְטוּלָא וּמְטוּלָא לְשִׁימָשָׁא¹.

רש"י

והוּוּ מַצְטַעְרֵי רַבֵּנּוּ. והיו נוסעים משמש לצל ומצל לשמש מרוב תוגה שלא היו יודעין לומר דבר פתח לחרטתו:
באוכלא דקצרי. כלי שמשמין בו הכובסין בגדיהן:
אין פותחין בגולד. שאין ראוי ליארע כזה אבל הני דאמרן דמצטערי רבנן לאו מילתא דנולד הוא:
אמר ליה האי נמי שכיחי אפיקורי דמצערי רבנן. כי האי ולא דמי לנולד:

אמר ליה בְּטָנִית בְּרִיָּה דֹאבָא שְׂאוּל בֶּן בְּטָנִית:

מִי נִדְרָת אֲדַעְתָּא דְּמַצְטַעְרֵי רַבֵּנּוּ מְטוּלָא לְשִׁימָשָׁא וּמְשִׁימָשָׁא לְטוּלָא?
אָמַר: לֹא,
וְשָׂרִיָּה.

רבי ישמעאל בר רבי יוסי הוּהּ לִיה נִדְרָא לְמִישְׁרָא.

אָתָא לְקַמְיָהּ דְּרַבֵּנּוּ,

אָמְרוּ לִיה: נִדְרָת אֲדַעְתָּא דְּהָכִי?

אָמַר לָהּ: אֵין.

נִדְרָתָא אֲדַעְתָּא דְּהָכִי?

אָמַר לָהּ: אֵין.

כְּמָה זִימְנִין.

כִּיּוֹן דְּחֻזָּא הֵהוּא קֶצְרָא דְּמַצְטַעְרֵי רַבֵּנּוּ, מַחֲיָה בְּאוּכְלָא דְּקֶצְרִי.

אָמַר: אֲדַעְתָּא דְּמַחֲי לִי קֶצְרָא לֹא נִדְרִי, וְשָׂרִיָּה לְנַפְשִׁיהָ.

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא:

האי נולד הוא, דלא מסיק אדעתא דמחי ליה קצרא.

ותנינא: "**אין פותחין לו בנולד**" (נדרים סד.).

אָמַר לִיה:

האי לאו נולד הוא,

דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן.

דביתהו דאביי הוה לה הדיא ברתא.

הוא אָמַר: לְקַרִּיבָאִי,

היא אָמְרָה: לְקַרִּיבָהּ.

אָמַר לָהּ: תִּיתִסְרָא הִנָּאתִי עֲלֶךָ אִי עֵבֶרְתְּ אֲדַעְתָּאִי וּמִינְסַבְתְּ לָהּ לְקַרִּיבָךְ.

אָזְלַת וְעֵבֶרְתָּ עַל דְּעֵתִיָּה וְאִינְסַבָּא לְקַרִּיבָהּ.

אָתָא לְקַמְיָה דְּרַב יוֹסֵף.

אָמַר לִיה: אֵילּוּ הֵוָה יָדַעְתָּ דְּעֵבֶרְתָּ עַל דְּעֵתָךְ וּמִנְסַבָּא לָהּ לְקַרִּיבָהּ מִי אֲדַרְתָּהּ?

אָמַר: לֹא.

וְשָׂרִיָּה רַב יוֹסֵף.

ומי שרי כי האי גוונא?

אֵין.

וְהִתְנִיא:

"מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהָדִיר אֶת אִשְׁתּוֹ מִלַּעֲלוֹת לְרָגֶל,

וְעֵבֶרָה עַל דַּעְתּוֹ וְעָלְתָה לְרָגֶל.

וּבָא לִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵף.

אָמַר לוֹ: וְאֵילּוּ הָיִיתָ יוֹדֵעַ שְׁעוֹבֶרֶת עַל דַּעְתָּךְ וְעוֹלָה לְרָגֶל כְּלוּם הִדְרָתָהּ?

אָמַר לוֹ: לֹא,

וְהִתִּירוּ רַבִּי יוֹסֵף."

6. כג, א-ב

רס"י

מתני'

ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי היינו נמי נדרי זרוזין שאינו מדירו אלא כדי לזרוז. שיאכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל:

גמ'

לא שמע ליה. האי מודר ולא אתי למיכל בהדיה הואיל והנדר בטל:

(אלא) חסורי מחסרה. מתני'

והכי קתני הרוצה שיאכל כו': ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר.

התנאי שהתנה בר"ה:

אי זכור. ואעפ"כ נדר אם כן עקריה לתנאיה:

אלא תני ובלבד שלא יהא זכור. התנאי:

לעולם כדאמרין מעיקרא.

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר:

והכא במאי עסקי? כגון שהתנה

בראש השנה. כל נדר שאני

עתיד לידור והיה יודע בשעת

התנאי דברים שהוא רגיל לידור

בהן ועל דעת כן התנה ושוב

שכח ממה שהתנה:

והשתא קא נדר אי זכור בשעת

הנדר. [שהתנה אבל לא ידע]

שבשביל אותו נדר נמי התנה

ואמר על דעת הראשונה אני

נודר שלא יהא מקוים כמו

שהתניתי עליו נדריה לית ביה

מששא:

לא אמר. בשעת הנדר על דעת

הראשונה אני נודר שלא יהא

מקוים עקריה לתנאיה וקיים

נדריה:

סבר למדרשיה בפירקא.

בדרשה הרוצה שלא יתקיימו

נדרי:

א"ל רבא. סתמה תנא

דמתניתין כדי שלא ילמדו ממנה

שלא ינהגו קלות ראש בנדרי:

משנה

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו,

יאמר: "כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל",

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר.

גמרא

וכיון דאמר: "כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל" לא שמע ליה ולא אתי בהדיה?!

כג,

חסורי מחסרה והכי קתני:

"הרוצה שיאכל אצלו חבירו ומסרב בו ומדירו - נדרי זירוזין הוא.

והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה,

יעמוד בראש השנה ויאמר: כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל,

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר."

אי "זכור", עקריה לתנאיה, וקיים ליה לנדריה!

אמר אביי:

תני: ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר.

רבא אמר:

לעולם כדאמרין מעיקרא,

הכא במאי עסקין: כגון שהתנה בראש השנה, ולא ידע במה התנה.

והשתא קא נדר.

אי זכור בשעת הנדר ואמר: "על דעת הראשונה אני נודר" - נדריה לית ביה ממשא,

לא אמר: "על דעת הראשונה אני נודר" - עקריה לתנאיה וקיים לנדריה.

רב הונא בר חיננא סבר למידרשיה בפירקא.

אמר ליה רבא:

תנא קא מסתים לה סתומי, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרי,

ואת דרשות ליה בפירקא?!

7. כג, ב - כד, ב

רס"י

פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר
 בן יעקב. בהא דסברי דלא הוי
 נדרי זירוזין:
 הרי זה יכול. המודר להתיר
 נדרו בעצמו שלא ע"פ חכם
 שיכול לומר לו המודר כלום
 אמרת ליתן לבני כד וכך אלא
 בשביל כבודי:

זהו כבודי. יותר שלא אקבל
 שאיני צריך וכבר הותר הנדר:
 מני אי רבי אליעזר בן יעקב.
 אע"ג דלא אמר זהו כבודי יותר
 בטל דנדרי זירוזין הוא:
 אלא לאו רבנן היא. דסברי דלא
 הוי נדרי זירוזין ושי"מ פליגי:
 לעולם רבי אליעזר בן יעקב
 היא. הא מתני:

ומודה ר' אליעזר בן יעקב בהאי
 דנדר הוי. ולא זירוזין דודאי
 משום נדר ממש קא"ל דאמר
 ליה לאו כלבא אנא כו':
 וחכ"א אף זה. נודר יכול להתיר
 שיכול לומר לו הריני מחזיק לך
 טובה כאילו התקבלתי ממך
 לפיכך אינו נדר:

אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין
 הוו. שמזדו ומדירו כדי שיתן
 לו כד וכך אע"ג דלא אמר
 התקבלתי הוי בטל דנדרי
 זירוזין הוו:

אלא לאו רבנן היא. דסברי דלא
 הוו נדרי זירוזין אלמא פליגי:
 לעולם ר"א בן יעקב היא. הא
 מתני:

ומודה דהאי לא הוה נדרי
 זירוזין אלא נדר ממש ולהכי אי
 אמר התקבלתי לא הוי נדר:
 משום דאמר ליה לאו מלכא
 כו':

מני אי ר"א בן יעקב נדרי
 זירוזין הוו. המדיר חברו שיאכל
 עמו ואפי' לא חלה מותר:
 אלא לאו רבנן היא. ופליגי דלא
 הוו נדרי זירוזין:

לעולם ר"א בן יעקב היא.
 ומודה דלאו נדרי זירוזין הוו:
 מי סברת דאדריה מזמנא.
 דהיינו נדרי זירוזין: לא זמינא
 הוא דאדריה למזמנא דאמר
 ליה מזמנת לי בהדך אמר ליה
 אין נדר זה קבל עליך ונדר וחלה
 הוא. המזומן הא לא חלה הוי
 נדר גמור:

איבעיא להו:

פליגי רבנן עליה רבי אליעזר בן יעקב, או לא?
 ואם תמצא לומר פליגי - הלכתא כותיה, או לא?

תא שמע:

דתנן:

"האומר לחבירו:**כדא, "קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה נוטל לבנך כור של חיטין ושתי חביות של יין" -****הרי זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם,****שיכול לומר לו: כלום אמרת אלא בשביל כבודי זה הוא כבודי" (נדרים סג).**

טעמא דאמר: "זה הוא כבודי", הא לאו הכי - נדר הוא.

מני?

אי רבי אליעזר בן יעקב - נדרי זירוזין הוי!

אלא שמע מינה: פליגי רבנן עליה.

לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא,

ומודה רבי אליעזר בן יעקב בהאי דנדרא הוי,

דאמר ליה: לא כלבא אנא דמיתהנינא מינה ולא מיתהנינא מינא.

תא שמע:

"האומר לחבירו:**"קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי חביות של יין",****רבי מאיר אומר:****עד שיתן.****וחכמים אומרים:****אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם,****שיכול לומר: הריני כאילו התקבלתי" (נדרים סג).**

טעמא דאמר: "הריני כאילו התקבלתי",

הא לאו הכי - נדר הוא.

מני?

אי רבי אליעזר בן יעקב - נדרי זירוזין הוי!

אלא לאו רבנן, ופליגי!

לא, לעולם רבי אליעזר בן יעקב,

ומודה רבי אליעזר בהאי דנדרא הוי,

משום דאמר ליה: לאו מלכא אנא, דמהנינא לך, ואת לא מהנית לי.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי:

תא שמע:

"נדרי אונסין" - הדירו חבירו שיאכל אצלו, וחלה הוא או חלה בנו או שעכבו נהר" (נדרים כז).

הא לאו הכי - נדר הוא.

מני?

אי רבי אליעזר בן יעקב - זירוזין הוי!

אלא לאו רבנן, ופליגי!

לעולם רבי אליעזר בן יעקב,

ומי סברת דאדריה מזמנא לזמינא? לא, דזמינא אדריה למזמנא.

דאמר ליה: מזמנת לי לסעודתך?

אמר ליה: אין.

נדר זה עליך? ונדר.

וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר - הרי אלו נדרי אונסין.

רש"י

יתר על כן. על אותו שאמר
במשנה אמר ר"א בן יעקב
האומר לחבירו קונם שאיני
נהנה לך כו':
והלה הקפיד כנגדו. אף על גב
שפירש לו הכל ואע"פ שהקפיד
כנגדו אף אלו נדרי זירוזין
ומותר:
ולא הודו לו חכמים. שיהא נדרי
זירוזין:
אפי' בקמייתא. הנך דלעיל
ש"מ:
מאי הוי עלה. אי הוי הלכתא
כוותיה דר' אליעזר דהוי נדרי
זרוזין ומותר:

תא שמע:

"יתר על כן,

אמר רבי אליעזר בן יעקב:

האומר לחבירו: "קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי,

ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין,"

והלה הקפיד כנגדו - אף אלו נדרי זירוזין,

ולא הודו לו חכמים."

מאי "לא הודו לו חכמים"?

כדב, לאו אדאפילו בקמייתא, ושמע מינה פליגי רבנן עליה.

שמע מינה.

מאי הוי עלה?

תא שמע:

דאמר רב הונא:

הלכה פרבי אליעזר בן יעקב.

וכן אמר רב אדא בר אבהו:

הלכה פרבי אליעזר בן יעקב.

8. כד, ב - כה, א

רס"י

אמר ליה רבא. אי"כ מתניתא דאמר שבועה שראיתי בדרך הזה:
למה לי למימר. דאסור דהיינו שבועה גמורה ודאי כאילו אמר שבועה שאכלתי:
ועודי דומיא דנדר קתני. שבועות (נדר) הבאי אסורין דמשמע דקאמר בלשון נדר ושבועה:
אלא אמר רבא. קאמר הכי יאסרו כל פירות העולם עלי בשבועה:
אם לא ראיתי. ולא קאמר שראיתי:
אמר ליה רבינא. אמאי אסורות ודלמא שפיר אישתבע לדעתיה דידיה:
דלמא קינא דשומשמני. נמלות מקובצות הרבה ראה ביחד כעולי מצרים דאפשר:
אדעתא דידן אישתבע. כדרך שבני אדם נשבעין ואין דרך בני אדם לקרוא לנמלים עולי מצרים:
לאפוקי מאי. אמרי ליה הכי דשלא על דעתך אנו משביעין אותך:
לאו לאפוקי. דיהיב ליה לבעל חובו אסקונדרי פיספסים שמשחקים בהן וקרא אותן זווי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה מכלל דעביד איניש דנשבע לדעתא דנפשיה הכא נמי נימא הכי גבי שומשמני:
לא. שומשמני ואיסקונדרי לאו מילתא היא ובהכי לא מיפטר איניש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו'.
אלא לאפוקי מקניא דרבא. דזווי ממש יהב ובעי למיפטר בהכי ובשאר מיילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה:

משנה

נדר הבאי:

אמר: "קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים",
"אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד".

גמרא

תנא:

"נדר הבאי - מותרין,
שבועות הבאי - אסורין".

היכי דמי "שבועות הבאי"?

אילימא דאמר: "שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה [כעולי מצרים]" - מידעם קאמר?

אמר אביי:

דאמר: "שבועה שראיתי..."

אמר ליה רבא:

אם כן למה לי למימר?

ועוד:

דומיא דנדר קתני!

אלא אמר רבא:

באומר: "יאסרו פירות העולם עלי בשבועה, אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים".

אמר ליה רבינא לרב אשי:

ודלמא האי גברא קינא דשומשמני חזא ואסיק להון שמא: "עולי מצרים",
ושפיר משתבע!

כה, א אמר ליה:

כי משתבע אדעתא דידן משתבע,
ואנן לא מסקינן נפשין אשומשמני.

ועל דעתא דנפשיה לא עביד איניש דמשתבע?

והתניא:

נפשהו משביעין אותו,

אומרים לו: הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו משביעין אותך,
אלא על דעתינו ועל דעת בית דין".

לאפוקי מאי?

לאו לאפוקי דאסיק להו לאיסקונדרי ואסיק להון שמא זווי.

ומדקאמר: "על דעתינו", מכיל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה!

לא, לאפוקי מקניא דרבא.

דההוא גברא דהוה מסיק בחכריה זווי אתא לקמיה דרבא.

אמר ליה ללוח: זיל פרע לי.

אמר ליה: פרעתיה.

אמר ליה רבא:

אם כן, זיל אישתבע ליה דפרעתיה.

אזל ואייתי קניא ויהיב זווי בגויה, והוה מסתמיה ואזיל ואתי עליה לבי דינא.

אמר ליה למלוח: נקוט האי קניא בידך.

נסב ספר תורה ואישתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה בידיה.

ההוא מלוה רגז ותברה לההוא קניא ואישתפך הנהו זווי לארעא ואישתפך דקושטא אישתבע.

רפ"י

והא תניא וכן מצינו כו' שנאמר
 ולא אתכם לבדכם. הכי פירושו
 איני משביע אתכם על דעתכם
 לבדכם:
לאפוקי מאי. קאמר להו הכי
 לאו לאפוקי דאי אסיקו לה
 שמא לעבודת כוכבים אלוה
 ופלחו לה ובעו למיפטר נפשיהו
 דאמרי דפלחי לאלוה:
לא. לאו לאפוקי משום האי
 קאמר הכי דאינהו לא מצו
 לאסוקי לעבודת כוכבים שמא
 אלוה ולמפטר נפשיהו דהא
 עבודת כוכבים איקרי אלוה
 מעצמה: אם כן אמאי משבע
 יתהון הכי על דעת המקום ועל
 דעתי לישבע יתהון דמקיימיתו
 תורה:
הוה משמע תורה אחת. שבכתב
 בלבד:
משמע מצות המלך. שבפרשה
 שום תשים עליך מלך (דברים
 יז) שיש שם מצות: ולישבע להו
 הכי דמקיימיתו עבודת כוכבים
 ותורה כולה" אי נמי
 דימקיימיתו תרי"ג מצות. ולא
 מצי למיטעי מידי: אלא משה
 רבינו מילתא דלאו טירחא נקט
 כשאמר על דעת המקום ועל
 דעתי ששם נכלל הכל:

ואכתי לא עבד דמישתבע אדעתא דנפשיה?
 והתניא:

"וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבות מואב,
 אמר להם: הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם,
 אלא על דעתי ועל דעת המקום,

שנאמר: "ולא אתכם לבדכם"¹ (דברים כט, יג).

מאי אמר להו משה לישוראל?

לאו הכי קאמר להו: דלקמא עבידתון מילי ואמריתון: על דעתינו משום הכי אמר להו: על דעתי.
 לאפוקי מאי?

לאו לאפוקי דאסיקו שמא לעבודה זרה אלוה?
 מכלל: דעבד איניש דמישתבע אדעתא דנפשיה!

לא, עבודה זרה איקרי אלוה,

דכתיב: **"ובכל אלהי מצרים"**² (שמות יב, יב).

ולישבע יתהון: דמקיימיתון מצות!

משמע מצות המלך.

ולישבע יתהון: דמקיימיתון כל מצות!

משמע מצות ציצית,

דאמר מר: שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה.

ולישבע יתהון: דמקיימיתון תורה!

משמע תורה אחת.

ולישבע יתהון: דמקיימיתון תורות!

משמע תורת מנחה,

תורת חטאת,

תורת אשם.

ולישבע יתהון: דמקיימיתון [תורות] ומצות!

[תורות] משמע תורת המנחה וכו',

מצות משמע מצות המלך.

ולישבע יתהון: דמקיימיתון תורה כולה!

תורה כולה משמע עבודה זרה,

דתניא:

"חמורה עבודה זרה,

שכל הכופר בה - באילו מודה בתורה כולה".

ולישבע יתהון: דמקיימיתון עבודה זרה ותורה כולה.

אי נמי, שש מאות ושלוש עשרה מצות!

אלא, משה רבינו מילתא דלא טירחא נקט.

¹ ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את-הברית הזאת ואת-האלה הזאת

² ועברתי בארץ-מצרים כל-בכור בארץ מצרים מאדם ועד-בהמה ובכל-אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'.

9. כה, א

רש"י

אורוותא. איצטבלאות מלאות
 תבן:
 ובלע יתהון. אלמא דהוה גדול
 מקורת בית הבד:
 בטרוף קאמר. נחש מנומר לא
 משתכח כקורת בית הבד:
 והא כולהו מיטרף טריפי. הוו
 מצומרין:
 בגבו טרוף קאמרינן. ולא הוי
 גדול כי האי גוונא:
 וליתני. אם לא ראיתי נחש גבו
 טרוף כקורת בית הבד:
 מילתא אגב אורחא קמ"ל. דכי
 אמר בית הבד אגבו טרוף קאמר
 דומיא דקורת בית הבד דהוי
 טרוף חדקים חדקים:
 נפקא מינה. למוכר קורת בית
 הבד לחבירו:
 אי גבה טרוף אין. ודאי הוי
 קורת בית הבד:

"אם לא ראיתי נחש נקורת בית הבד".

ולא?!

והא ההוא חויא דהוה בשני שבור מלכא, רמו ליה תליסר אורוותא דתיבנא ובלע יתהון!

אמר שמואל:

בטרוף.

כולהו נחשי מיטרף טרפי!

אגבו טרוף קאמרינן.

ולתני 'טרוף'!

מילתא אגב אורחיה קא משמע לן,
 דקורת בית הבד גבו טרוף.

למאי נפקא מינה?

למקח וממכר,
 לומר לך: המוכר קורת בית הבד לחבירו,
 אי גבו טרוף - אין,
 ואי לא - לא.

10. כה, ב

רש"י

מתני'

נדר שגגות. אמר קונם כו':
 ונזכר שאכל ושתה. פטור דלבו
 אונסו דסבר שבאמת נשבע: וכן
 ראה אותם אוכלים תאנים
 ואמר הרי הן עליכם קרבן:
 ונמצאו. אותן האוכלים שהיה
 אביו או אחיו היינו נמי נדר
 שגגות שאילו היה יודע שהיה
 אביו או אחיו לא היה מדירן:
 או שהיה אוכל עמהן. עם אביו
 ועם אחיו אחרים:
 בש"א הן מותרין. אביו ואחיו
 בלבד ומה שעמהם אסורים
 דקסברי נדר שהותר מקצתו לא
 הותר כולו וב"ה סברי נדר
 שהותר מקצתו הותר כולו. ע"כ
 מפ"י רבינו גרשום זצ"ל:

כה, ב משנה

"נדר שגגות":

"אם אכלתי ואם שתיתי" - ונזכר שאכל ושתה,
 "שאני אוכל ושאני שותה" - ושכח ואכל ושתה.
 אמר: "קונם אשתי נהנית לי שגגה את ניסי"
 "שהנחתה את בני" -
 ונודע שלא הכתו, ונודע שלא גנבה.

ראה אותן אוכלין תאנים, ואמר: "הרי עליכם קרבן" -
 ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים.
 בית שמאי אומרים:
 הן - מותרים,
 ומה שעמהם - אסורים.
 ובית הלל אומרים:
 אלו ואלו מותרין.

גמרא

תנא:

"נשם שנדר שגגות - מותרין,
 כן שבועות שגגות - מותרות".

היכי דמי "שבועות שגגות"?

כגון רב כהנא ורב אסי,
 הדין אמר: שבועתא דהכי אמר רב,
 והדין אמר: שבועתא דהכי אמר רב.
 דכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קמישתבע.

11. כה, ב - כז, א

רש"י

גמ'

"דָּאָה אוֹתָן אוֹכְלִין".

תנן התם:

"פּוֹתְחִין בְּשַׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים.

בְּרֵאשׁוֹנָה הֵיוּ אוֹמְרִים: אוֹתָן הַיָּמִים - מוֹתְרִים,

וּשְׁאֵר כָּל הַיָּמִים אֲסוּרִים,

עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא וְלִימַד:

נֶדֶר שֶׁהוּא מִקְצָתוֹ - הוּא כָּלוּ" (גדרים סו.).

אמר רב:

דְּכוּלִי עֲלֵמָא כָּל הֵיאָה דְּאָמַר:

אִילוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׁאֵבָא בִּינִיכָם,

הֵייתִי אוֹמֵר: "כּוֹלְכָם אֲסוּרִין חוּץ מֵאֵבָא",

דְּכוּלְהוֹן אֲסוּרִין וְאֵבָיו מוֹתֵר.

לֹא נִחְלְקוּ אֵלָּא בְּאֹמַר: אִילוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׁאֵבָא בִּינִיכָם,

הֵייתִי אוֹמֵר: פְּלוּנִי וּפְלוּנִי אֲסוּרִין וְאֵבָא מוֹתֵר.

כו, א ורבא אמר:

דְּכוּלִי עֲלֵמָא כָּל הֵיאָה דְּאָמַר:

אִילוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׁאֵבָא בִּינִיכָם,

הֵייתִי אוֹמֵר: "פְּלוּנִי וּפְלוּנִי אֲסוּרִין וְאֵבָא מוֹתֵר" - כּוֹלְכָם מוֹתְרִין.

לֹא נִחְלְקוּ אֵלָּא בְּאֹמַר:

אִילוּ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׁאֵבָא בִּינִיכָם הֵייתִי אוֹמֵר: "כּוֹלְכָם אֲסוּרִין חוּץ מֵאֵבָא".

בֵּית שְׁמַאי סָבְרִי לֵה רַבִּי מֵאִיר,

דְּאָמַר: תְּפֹס לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן.

וּבֵית הַלֵּל סָבְרִי לֵה רַבִּי יוֹסִי,

דְּאָמַר: בְּגִמְרָא דְּבִרְיוֹ אָדָם נִתְּפָס.

אִיתִיבֵיהּ רַב פֶּפֶא לְרַבָּא:

"כִּיצַד אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: "נֶדֶר שֶׁהוּא מִקְצָתוֹ הוּא כָּלוּ"?"

"קוֹנֵם שְׂאִינִי נִהְנֶה לְכוֹלְכָם", וְהוּא אַחַד מֵהֶן - הוּא כָּלוּ.

"שְׂאִינִי נִהְנֶה לֹא לָזֶה וְלָזֶה",

הוּא רֵאשׁוֹן - הוּא כָּלוּ.

הוּא אַחֲרוֹן - הַאֲחֲרוֹן מוֹתֵר וְכוּלָּן אֲסוּרִין" (גדרים סו.).

בְּשִׁלְמָא לְרַבָּה - מוֹקִים לֵה לְרִישָׁא, דְּאָמַר: "לָזֶה וְלָזֶה".

וְסִיפָא דְּאָמַר: "לְכוֹלְכָם".

אֵלָּא לְדִידָהּ, בְּשִׁלְמָא רִישָׁא מוֹקִים לֵה דְּאָמַר: "לְכוֹלְכָם",

אֵלָּא, סִיפָא דְּאָמַר: "לָזֶה וְלָזֶה" רַבִּי עֲקִיבָא הֵיאָה?

כו, ב אמאי פְּלִיגִי רַבֵּנָן עֲלֵיהּ? וְהָאֵמַרְתָּ דְּבִרְיָ הִכָּל מוֹתֵר!

אמר ליה רבא:

וְלְרַבָּה, לְרַבִּי עֲקִיבָא מִי נִיחָא?!

סִיפָא בְּמַאי מוֹקִים לֵה? דְּאָמַר "לְכוֹלְכָם",

הִי דִין הוּא רֵאשׁוֹן, וְהִי דִין הוּא אַחֲרוֹן?

אֵלָּא: רִישָׁא - דְּאָמַר "לְכוֹלְכָם"

וְסִיפָא - כְּגוֹן שֶׁתִּלְאֵן זֶה בָּזָה, וְאָמַר: "פְּלוּנִי כְּפְלוּנִי, וּפְלוּנִי כְּפְלוּנִי".

דִּיקָא נָמִי,

דִּתְנִיָּא:

"הוּא הֶאֱמָצְעִי - הֵימְנוּ וְלִמְשָׁה מוֹתְרִין,

וְלִמְעֵלָה - אֲסוּרִין".

תנן התם. בפרק ר"א אומר כו':

פּוֹתְחִין בְּשַׁבָּתוֹת וּיָמִים טוֹבִים. שאם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטת כד' כלום נדרת על דעת להתענות בשבתות וימים טובים אם יאמר לאו:

בראשונה. היו ב"ד של ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו':

הותר כולו. וכולן מותרין:

אמר רבה הכל מודים כו'. אמתי' קאי כלומר שאם ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר הרי הן עליכם קרבן (כמו שאמר עליהם על כולכם אסורין) ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא הואיל ומעיקרא כללן דאמר כולכם כולן אסורים ואביו ואמו מותרין דלא הוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו הואיל ואכתי' בדיבורו קמא קאי דאמר כולכם:

לא נחלקו אלא באומר. תחלה בכלל הרי הם עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי ב"ה דהו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו ובי"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר מקצתו הותר כולו (הואיל ואכתי' אדיבורו קמא קאי דאמר כולכם):

רבי"ע. לא נחלקו באומר תחלה בכלל הרי זה עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן אפילו בי"ש מודו דכה"ג הואיל והותר מקצתו בתוך דבורו הותר כולו:

לא נחלקו. אלא דהדר כלל דאמר כולכם אסורים חוץ מאבא:

דבית שמאי סברי' לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון. דאזלינן בתר ההוא רובא דאמר כולכם אסורין ולא אמרי' משהותר מקצתו הותר כולו:

וב"ה סברי לה כרבי יוסי דיאמר בגמר דבריו אדם נתפס. דאמר חוץ דמתוך דבורו הותר מקצתו דאמר חוץ מאבא הותר כולו:

כיצד אמר ר"ע נדר שהותר מקצתו הותר כולו. דזהו כב"ה ופליגי רבנן עליה דאמרי לא הותר כולו דהיינו כבית שמאי:

שאיני נהנה לזה ולזה. שפרטן:

הותרו כולן. מפרש בברייתא לקמן:

בשלמא לרבה. דאמר דכולכם לא פליגי אלא בפלוני ופלוני לא קשיא ליה הך ברייתא דמתרץ לה לרישא כסיפא וסיפא כרישא דקתני רישא ר' עקיבא אומר הותרו כולן מיירי בהיכא דפרט שאמר שאיני נהנה לזה ולזה ולא בכולכם ור"ע הוא דאמר כב"ה והיינו דקאמר לא נחלקו אלא בהייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ופליגי רבנן עליה דר"ע דקסברי כב"ש וסיפא דסיפא דקתני כולן אסורין מוקי לה דאמר כולכם ודברי הכל היא דכולכם אסורים לא פליגי ר"ע ורבנן כדאמרי' דכולי עלמא היכא דקאמר כולכם כולן אסורין והשתא סיפא דרישא דתני הותר הראשון הותרו כולן לא דייק אלא לסיפא דסיפא כדקאמר:

אלא לדידך. לרבא דאמר בכולכם פליגי היכי מוקמין לה לברייתא:

בשלמא רישא. דקתני דאמר ר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן דפליגי רבנן עליה:

מוקים לה דקאמר כולכם. ולא אפיק אלא כדקתני ר' עקיבא וכו' ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא כב"ה:

אלא סיפא. דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כיצד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה:

והא אמרת. היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין כולן מותרין והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מצי רבא לאוקמא לדברי הכל דכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אבל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה:

אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא. דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם:

הדיין הוא ראשון והדיין הוא אחרון. הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין:

אלא אמר רבא. אגא מתרצינא להדי דלא קשיא כלל דסיפא דקתני ראשון ואחרון לא משמע כדקתני שאיני נהנה לזה ולזה:

אלא כגון שתלאן זה בזה. דמעיקרא אמר קונם שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני השלישי יהא אסור כשני לפיכך קתני הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין בו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין. שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון:

דיקא גמי. דהכי הוא דקתני ההיא ברייתא. הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר. והיינו הוא והאחרון שתלוי בו מותרים:

ממנו ולמעלה. היינו הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן:

רס"י

והלא הכופרי. בצל של אותו מקום:

הותר בכופרי. שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי:

והתירו רבי מאיר. דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו: מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלין אסורין וכופרי מותר.

דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבאופ"ה התירו ר"מ בכל הבצלים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבה קשיא דאמר בכולכם פליגי דב"ש דאסורי סברי לה כר"ע: תריץ לה באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר. דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דר"ה דהא ד"ה מותר ותרווייהו גריד"ס המור"ה:

בנות שוח. בנות שבע: הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורין דהיינו פלוני ופלוני ובנות שוח מותרות דהיינו נמי מין תאנים והיינו נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתאנים אסורות ובנות שוני מותרות:

ורבי עקיבא היא. כדקתני עד שבא ר' עקיבא ולימד וכו':

ופליגי רבנן עליה. דאמרי הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות וקשיא לרבא דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דכולן מותרין דברי הכל:

תריץ לה באומר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות. היינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא דפליגי ור' עקיבא היא ולא רבנן:

נדר מחמשה בני אדם הותר א' מהן. כגון דאמר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר הותרו כולן:

חוץ מאחד מהם. דהיינו דומיא דכולכם אסורים חוץ מאבא הוא מותר וכולן אסורין והכי איכא למשמע מינה דהך סיפא בכולכם קמייירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדסיפא קמייירי בכולכם לא פליגי. אלא בלזה ולזה:

רישא. דקתני הותר לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

וסיפא. דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא והכא נמי קאמר רבה דבכולכם כולן אסורות דברי הכל (היא):

ואי לרבא. אמר לזה ולזה דברי הכל מותר ובכולכם פליגי רישא דקמייירי בלזה ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר דלזה ולזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר בכולכם פליגי ורבנן אסורים מ"מ בין לרבא בין לרבה רישא בלזה [ולזה וסיפא בכולכם]:

איתיביה רב אדא בר אבהו לרבא:

"קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב,"

אמרו לו: והלא הכופרי יפה ללב!

הותר בכופרי.

ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים.

מעשה היה, והתירו רבי מאיר בכל הבצלים" (נדרים סו.).

מאי לאו אמר: אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב,

הייתי אומר: כל הבצלים אסורין וכופרי מותר!

לא, באומר: אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב,

הייתי אומר "בצל פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר".

ורבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן.

איתיביה רבינא לרבא:

"רבי נתן אומר:

יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור.

ביצד?

כז,

נדר מן הכלכלה וזהו בה בנות שוח,

ואמר: "אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר",

הכלכלה - אסורה,

בנות שוח - מותרות.

עד שבא רבי עקיבא ולימד:

נדר שהותר מקצתו - הותר כולו".

מאי לאו דאמר: אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה,

הייתי אומר: "תאנים שחורות ולבנות אסורות, בנות שוח מותרות",

ורבי עקיבא היא, ופליגי רבנן!

לא, באומר: אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה,

הייתי אומר:

"כל הכלכלה - אסורה,

ובנות שוח - מותרות".

מאן תנא להא דתנו רבנן:

"נדר מחמשה בני אדם באחד - הותר לאחד מהם הותרו כולן.

"חוץ מאחד מהן" -

הוא - מותר,

והן - אסורין?"

אי לרבה,

רישא - רבי עקיבא,

וסיפא - דברי הכל.

אי לרבא,

סיפא - רבנן,

ורישא - דברי הכל.

12. כז, א-ב

רס"י

מתני'

וחלה הוא. המדיר:

גמ'

דאיתפיס זכוותא. שהביא שטרי זכויותיו לב"ד והיה צריך לחזור לביתו:

ואמר. לב"ד ולבעל דינו אי לא אתינא וכו':

ולנערה לא תעשה דבר. משום דאנוסה היא:

וכי תימא קטלא שאני. דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה אבל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס:

והתנן וכו'. ופטור:

ולרבא. דאמר אונס הוא ופטור: **מאי שגא מהא דתנן וכו'.** דכי מת בתוך שנים עשר חודש דאע"ג דאנסייה מיתה הוי גט ופטורה מן הייבום. אמרי. משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן:

דאי הוי ידע. בשעת התנאי דמיית בתוך הזמן לאלתר גמר ויהיב גיטא מעכשיו הלכך הוי גט ולחכי גמר בלביה למיהוי גט אבל האי אי הוה ידע דאתניס לא הוה מבטל זכוותיה ולא גמר ומקני:

ואמר להו שמואל לא שמה מתניא. אע"ג דאניס והא מינס אניס ולא ליהוי גיטא:

דלמא אונסא דמיגליא שאני. ומעברא אונסא דמיגליא הוא דזימנן דלא משתכחא בהאי גיסא ומבעיא ליה לאסוקי אדעתיה (ודלמא אסיק אדעתיה) ואפי' הכי לא התנה משום הכי אי מיתניס בהאי זמן אמר גמר ומקני דליהוי גט אפילו עיכבו שום אונס אבל בעלמא אי איתניס פטור:

ולרב הונא. דאמר בטלן זכוותיה אמאי הא אסמכתא הוא דברים בעלמא וסמך על דעתו כסבור שהוא יכול לבא בזמנו להכי קאמר הכי ואסמכתא לא קניא:

שאני הכא. להכי קני:

דאיתפיס זכוותיה לב"ד. דכגבוי דמי ולא הוה אסמכתא:

מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו. שהניח. הש. טר שהיה לו לבעל חוב עליו ביד נאמן ואמר לו אם איני פורע החוב מכאן עד ל' יום תן לו שטרו למלוה ויחזור ויגבה בו כל מה שכתוב בו בתחילה:

ולא נתן. ולא פרע:

רבי יוסי אומר יתן. השליש השטר למלוה ואע"ג דאסמכתא היא דסבור היה לפרוע באותו הזמן קנה המלוה את השטר:

משנה

"נדריו אונסין"

הדירו חבירו שיאכל אצלו,

וחלה הוא,

או שחלה בנו,

או שעכבו נהר -

הרי אלו נדריו אונסין.

גמרא

ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא,

ואמר: אי לא אתינא עד תלתין יומין, ליבטלון הני זכוותאי.

איתניס ולא אתא.

אמר רב הונא:

בטיל זכוותיה.

אמר ליה רבא:

אונס הוא,

ואונס רחמנא פטריה,

דכתיב: **"ולנערה לא תעשה דבר"** (דברים כב, כו).

וכי תימא קטלא שאני,

והתנן:

"נדריו אונסין"

הדירו חבירו שיאכל אצלו,

וחלה הוא, או שחלה בנו, או שעכבו נהר - הרי אלו נדריו אונסין!"

ולרבא, מאי שנא מהא דתנן:

"הרי זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש",

ומת בתוך שנים עשר חדש - הרי זה גט" (גיטין עו:).

ואמאי? והא מינס איתניס!

אמרי: דלמא שאני התם,

כזב, דאי הוה ידע דמית - מן לאלתר הוה גמר ויהיב גיטא.

מאי שנא מההוא דאמר להו: אי לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליהוי גיטא.

אתא ופסקיה מעברא, אמר להו: חזו דאתאי, חזו דאתאי!

ואמר שמואל: לא שמה מתניא.

אמאי? והא מינס אונס!

דלמא אונסא דמיגליא שאני,

ומעברא מיגלי אונסיה.

ולרב הונא, מקדי אסמכתא היא, ואסמכתא לא קניא!

שאני הכא דמיתפסן זכוותן.

והיכא דמיתפסין לאו אסמכתא היא?

והתנן:

"מי שפרע מקצת חובו, והשליש את שטרו,

ואמר: אם אין אני נותן לו מכאן עד שלשים יום תן לו שטרו.

הגיע זמן ולא נתן,

רבי יוסי אומר:

יתן.

ורבי יהודה אומר:

רפ"י

אין הלכה וכו'. הא חכא אע"ג
דאתפיס השטר ביד [השליש]
הויא אסמכתא ולא קניא
לטעמיה דרב:

שאני הכא דאמר ליבטלן
זכותיה. שלא יהא בהן ממש
דזהו חמור מתן לו שטרו:
והלכתא אסמכתא קניא. ואע"ג
דלא מתפיס:

והוא דלא אניס. באונסא
דמוכחא לאינשי כי האי דלעיל
דפסקיה מעברא:
והוא דקנו מיניה. שלא יחזור
בו:

ובב"ד חשוב. שיהא מומחה
לרבים וכל הני תלת מילי בעינן
בה דאי הוה חד בלא אידך לא
קני אלא כולהו ג' בעינן דלא
אניס וקנין ובב"ד חשוב:

לא יתן" (בבא בתרא קסח.).

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה אמר רב:
אין הלכה כרבי יוסי, דאמר אסמכתא קניא!

שאני הכא,
דאמר: לבטלן זכותיה.

והלכתא:

אסמכתא - קניא.

והוא דלא אניס,

והוא דקנו מיניה בבית דין חשוב.

13. כז, ב - כח, א

רס"י

מתני'

להרגין. שהוא הורג על עסקי
ממון שאם בא להורגו יכול
לדור על זה שהוא של תרומה
ויאמר נדר זה עלי אם אינו של
תרומה אע"פ שאינו של תרומה
כדי שלא יטלם לפי שיש חיוב
מיתה לזו והנדר מותר והיינו
נמי נדרי אונסין:

ולחרמין. שהוא ליסטים בעלמא
שאינו הורג:

ולמוכסים. נוטל מכס המלך
ורוצה ליטול פירותיו בע"כ:
אף על פי שאינן של תרומה.
יכול לידור שהן של תרומה כדי
שלא יטלם ומתני' לא זו אף זו
קתני:

בכל נזירים. להם:

חוץ מבשבועה שלא יאמר
יאסרו פירות שבעולם עלי
בשבועה אם אינן של תרומה:
לא יפתח לו בנדר. אם
הליסטים אינו מזקיקו שידור
לא יפתח לו הוא בעצמו:

במה שהוא מדירו. בלבד ידור
ולא בדבר אחר כדמפרש:

כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת
לו. דהיינו במה שהוא מדירו:
ובניו אסורים. דהיינו במה שלא
מדירו:

גמ'

דינא דמלכותא דינא. ולאו נדרי
אונסין נינהו ואמאי נודרין
למוכסין להבריה המכס של
מלכות:

שאיין לו קצבה. שנוטל כל מה
שרוצה:

במוכס העומר מאליו. שאינה
של מלכות:

משנה

נודרין:

להרגין.

לחרמין.

למוכסין.

שהיא תרומה, אף על פי שאינו תרומה,

שהן של בית המלך, אף על פי שאינן של בית המלך.

כח, א, בית שמאי אומרים: בכל נודרין, חוץ מבשבועה.

ובית הלל אומרים: אף בשבועה.

בית שמאי אומרים: לא יפתח לו בנדר,

ובית הלל אומרים: אף יפתח לו.

בית שמאי אומרים: במה שהוא מדירו.

ובית הלל אומרים: אף במה שאינו מדירו.

כיצד?

אמר לו: אמור "קונם אשתי נהנית לי",

ואמר: "קונם אשתי ובני נהנין לי",

בית שמאי אומרים: אשתו מותרת, ובניו אסורין.

ובית הלל אומרים: אלו ואלו מותרין.

גמרא

והאמר שמואל:

דינא דמלכותא דינא!

אמר רב חיינא אמר רב כהנא אמר שמואל:

במוכס שאין לו קצבה.

דבי רבי ינאי אמר:

במוכס העומד מאליו.

14. כח, א

[נודריו להרגיו, לחרמיו, למוכסיו] שהו של בית המלך ואף על פי שאינו של בית המלך.

רש"י

כיון דאמר יאסרו. ולא אמר
מילתא דהערמה איתסרו ליה:
באומר יאסרו היום. דהיינו
הערמה דההוא יומא לחוד אסר
נפשיה:
אי דאמר היום לא מקבל מיניה
מוכס. ואינו מניחו בשביל אותו
נדר שלא יטול הפירות שהרי
שומע דבהערמה נדר:
באומר בלבו היום:
אינם דברים. בעלמא:

הכי נדר?

אמר רב עמרם אמר רב:
באומר: "יאסרו פירות העולם עלי אם אינו של בית המלך".

כיון דאמר: "יאסרו" - איתסרו עליה כל פירי עקמא!

באומר: 'היום'.

אי דאמר: 'היום' - לא מקבל מיניה המוכס!

באומר בלבו: 'היום', ומוציא בשפתיו סתם.
ואף על גב דסבירא לן: "דברים שבלב אינו דברים",
לגבי אונסין שאני.

15. כח, א

רס"י

לא יפתח לו בשבועה. שלא
יאמר לו אם תרצה אשבע לך:
הא כנדר יפתח לו. שיאמר לו
אם תרצה אדור לך נדר:
הא מיגדר גדר ליה בשבועה.
אם הליסטים מזיקו לכך
וידור לו כן בלשון שבועה
כדאמרן לעיל:
והא תנן וכו'. ואמאי קתני
בברייתא דלא יפתח לו
בשבועה: תריץ הכי תנא במתני'
בנדר להודיעך כחן דבית שמאי
דאפילו בנדר גרידא לא וכ"ש
בנדר שבועה:
וברייתא תנא בשבועה להודיעך
כחן דב"ה. דאפי' בשבועה יפתח
לו ובריייתא משום ב"ה נשנית
ולאו דוקא היא ולא מצית
למימר התם בשבועה הוא דלא
יפתח וכו' ולא מקשינן דב"ש
אדב"ש:
רב אשי אמר הכי קתני. האי
לא יפתח דברייתא לא משמע
כדאמרין דבאונסין קאי אלא
האי לא יפתח דב"ש סברי לא
יפתח לו החכם פתח לחרטה
להשאל על שבועתו דאין שאלה
לשבועה לפני החכם וליכא
למידק מינה שום קושיא:

"בית שמאי אומרים:**בבב [נודרין חוץ מבשבועה.****ובית הלל אומרים: אף בשבועה.****בית שמאי אומרים: לא יפתח לו בנדר,****ובית הלל אומרים: אף יפתח לו.]****בית שמאי אומרים:****במה שהוא מדירו,****ובית הלל אומרים:****אף בשאינו מדירו.****ביצד?****אמר לו: "קונם אשתי נהנית לי", ואמר "קונם אשתי ובני נהנין לי".****בית שמאי אומרים:****אשתו מותרת ובניו אסורין,****ובית הלל אומרים:****אלו ואלו מותרין."****אמר רב הונא:****תנא:****"בית שמאי אומרים:****לא יפתח לו בשבועה,****ובית הלל אומרים:****אף יפתח לו בשבועה."****לבית שמאי, בשבועה - הוא דלא יפתח לו, הא בנדר - יפתח לו,****והא תנן:****"בית שמאי אומרים: לא יפתח לו בנדר!"****ותו: מיפתח הוא דלא יפתח לו בשבועה,****הא מידר נדר בשבועה.****והתנן:****"בית שמאי אומרים: בבב נודרין חוץ מבשבועה!"****תנא מתניתין בנדר,****להודיעך כחן דבית שמאי,****תנא ברייתא בשבועה, להודיעך כחן דבית הלל.****רב אשי אמר:****הכי קתני:****בית שמאי אומרים: אין שאלה בשבועה,****ובית הלל אומרים: יש שאלה בשבועה.**

16. כח, א-ב

רש"י

מתני'

אמר הרי נטיעות האלו קרבן.
כלומר שיהו הקדש:
אם אינן נקצצות. היום מוקי לה
בגמרא ועבר היום ולא נקצצו
ולא נשרף הטלית הרי הן הקדש
ויש להן פדיון והדמים יכנסו
להקדש והם יצאו לחולין:
אבל אם אמר הרי הנטיעות
האלו קרבן עדי שיקצצו
אין להם פדיון. לעולם כל זמן
שלא נקצצו ואין יוצאין לחולין
אלא קדושות הן שהן בקדושת
הגוף לעולם ואין להם תקנה
עולמית שאפילו פדאן חוזרות
וקדושות דכיון דאמר עד
שיקצצו אין להם פדיון לעולם
כל זמן שלא נקצצו משמע
דלעולם יהיו קרבן עד שיקצצו:

גמ'

וליתני. בהאי לישנא ברישא
דהיכא דאמר הרי הפירות האלו
קרבן [אם אינם נקצצות]
קדושות ואינן קדושות קדושות
דחל קדושה עליהו ואינן
קדושות דיש להן פדיון דלפי
ההוא ענין דקתני סיפא הויין
קדושות ואינן קדושות דאילו
בסיפא דהתם דאמר עד שיקצצו
הוי קדושה גמורה שהרי הן
בקדושת הגוף שאין להם פדיון
כל זמן שאין נקצצות אע"ג
דקדושת דמים הוא ואילו כי
אמר אם אינן נקצצות ליכא
קדושה חמורה שהרי יש להם
פדיון ולהכי כי אמר אם אינן
נקצצות לענין כי אמר עד
שיקצצו קדושות ואינן קדושות
הן: תריץ אין הכי נמי הוה ליה
למתני אלא אידי וכו':

א"כ למה ליה למימר. דחל
קדושה עליהו כיון שעבר היום
ולא נקצצו:

לא צריכא כגון דאיכא זיקא
נפישא. שמנשבת רוח קשה
בעולם דמסיק אדעתיה דמיתבר
להו זיקא דהיינו נקצצות
וסד"א לא גמר בלבו להקדישו
אלא אדעתא דמיתבר להו זיקא
אמר הכי ולא צריכי פדיון דלא
חל עליהו קדושה וכחולין דמי
קמ"ל דחל קדושה עליהו
דלהקדש גמור מתכוין: [והא
וכו']. כלומר היכי מצית אמרת
דאיכא זיקא נפישא והקתני לה
דומיא דטלית וטלית מי קיימא
לשרפה בתמיה:

אין כגון דאיכא דליקה. ומסיק
אדעתיה דלא מיתצל ולהכי
קאמר אם אינה נשרפת:
הכי נמי וכו'. וסד"א דלא
מתכוין להקדש כלל כדפרשין:
קמ"ל. דחל קדושה עליהו:

משנה

"הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות",
"טלית זו קרבן אם אינה נשרפת" -
יש להן פדיון.
"הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו",
"טלית זו קרבן עד שתשרף" -
כה, אין להם פדיון.

גמרא

וליתני: 'קדושות'!

אידי דבעי למיתנא סיפא: "אין להם פדיון", תנא נמי רישא "יש להם פדיון".

היכי נדר?

אמר אמימר:

באומר: "אם אינן נקצצות היום" ועבר היום ולא נקצצו.

אם כן למה לי למימר? פשיטא!

לא צריכא, כגון דאיכא זיקא נפישא.

והא קתני לה גבי טלית, וטלית לשריפה קיימא?!

[אין], כגון דאיכא דליקה,

הכא נמי דאיכא זיקא נפישא,

וסלקא דעתך דמסיק אדעתיה דלא מיתנצלן ומשום הכי קא נדר,
קא משמע לן.¹ גירסת הדפוס: "ואין קדושות" אך הר"ן והרא"ש לא גרסו וגם לא בכתב יד מינכן.

17. כח, ב - כט, א

רס"י

ולעולם. בתמיהה מדקתני אין להן פדיון משמע שלעולם אין להם פדיון אפי' לאחר קציצה:

אמר בר פדא. כל זמן שלא נקצצו עדיין חוזרות וקדושות:

נקצצו פודן פעם אחת ודין. ויצאו לחולין ושוב אינו פודן דהא חולין הן:

א"ל רב המנונא. לעולא היאך יוצאין לחולין בלא פדייה:

וכי קדושה שלהן להיכן הלכה. כלומר היכי פקעה בכדי אע"פ שנקצצו:

והלא האומר לאשה היום את אשתי. שתהא לי מקדשת היום:

ולמחר אי את אשתי. אע"פ שהתנה כך בשעת קידושין. מי נפקא למחר בלא גט. ה"נ אע"ג דנקצצו היינו כמו למחר אין את אשתי ולא נפקי בלא פדיון:

מי קא מדמיית קדושת הגוף. וכו'. הני נטיעות דקדישי לפדייה קדישי קדושת דמים ולהכי פקעו מאחר שנקצצו אבל אשה קדושת הגוף היא ולהכי לא פקעה בכדי:

והתניא מי שאמר שור זה עולה כל לי יום. שאם יקרב בתוך לי יום עולה ואם לאחר לי יום יקרב יהא שלמים:

כל לי יום הוי עולה. כמו שאמר ולאחר לי יצא מקדושת עולה והוי שלמים:

ואמאי. נפקא מקדושת עולה הא קדושת הגוף נינהו ופקעה בכדי וקשיא לעולא דאמר קדושת הגוף לא פקעה בכדי:

אמר לך עולא הכא במאי עסקינן. דפקעה קדושת עולה:

דאמר לדמי. דאמר הכי תורת דמיו עולה כל לי יום לאחר שאפדנו ואקח בדליו עולה להכי לאחר לי יום פקעה בכדי דקדושת דמים היא אבל קדושת הגוף אכתי לא פקעה:

א"ה. דמוקמת לה לדמי:

אימא סיפא. דההיא אמר שור זה לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים הכי הוי כדאמר איהו:

אי אמרת בשלמא. רישא בקדושת הגוף וסיפא בקדושת דמים:

היינו דאיצטריך וכו'. דאמינא להכי תני תרתי דבין קדושת הגוף בין קדושת דמים פקעה בכדי:

למה לי למתני תרתי השתא מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה. עולה שהיא חמורה לקדושת שלמים שהיא קלה:

מקדושה קלה. כלומר שלמים דקלה לקדושת עולה שהיא חמורה מיבעיא אלא לאו חד לקדושת הגוף וחד לקדושת דמים דתרויהו פקעי ותיובתא דעולא וליכא פירוקא:

נימא תיהוי תיובתיה דיבר פדא. דהכא אמר דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי ובר פדא אמר נקצצו פודן פעם אחת דאפי' קדושת דמים לא פקעה בכדי:

חסורי מיחסרה והכי קתני. האומר שור זה עולה כל לי יום ומעכשיו לאחר לי יום שלמים כל לי עולה לאחר לי יום שלמים דהואיל ואמר מעכשיו חל עליה שם שלמים מעכשיו ומשום הכי הוי שלמים לאחר לי יום דקדושת הגוף פקעה בהכי בכדי הואיל ואמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר לי יום עולה הוי אפילו לאחר לי יום דמקדושת לאחר לי יום דהתם לא פקעה קדושת הגוף בכדי:

דמקדושת. לאחר לי יום דכי לא אמר מעכשיו דמיא להא האומר לאשה הילך פרוטה זו והתקדשי לי לאחר לי יום דמקדושת לאחר לי יום ואע"ג דנתעכלו המעות של קדושין שאינם בעולם הויא מקדושת לאחר לי יום ה"נ כי לא אמר מעכשיו אע"ג דהלכו להך שלשים יום של עולה השתא נמי עולה הוי וסיפא דקתני לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים דלאחר לי יום הוה עולה ופקע קדושת שלמים אע"ג דלא אנר מעכשיו התם משום דקדים ואמר ברישא לאחר שלשים יום עולה דכיון שהזכיר עולה תחלה נעשה כאומר מעכשיו הלכך לאחר שלשים יום עולה הוי והכא הוה משום דאמר מעכשיו פקעה קדושה בתרויהו בין בקדושת דמים בין בקדושת הגוף אבל בעלמא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי ולא קשה לבר פדא ותיובתא דעולא כדקיימא קיימא:

"הרי נטיעות האלו קרבן [עד שיקצצו]"

"טלית זו קרבן עד שתשרף" - אין להם פדיון!]

ולעולם!?

אמר בר פדא:

פדאן - חוזרות וקדושות,

פדאן - חוזרות וקדושות, עד שיקצצו.

נקצצו - פודן פעם אחת ודין.

ועולא אמר:

כיון שנקצצו - שוב אין פודן.

כט, א אמר ליה רב המנונא:

קדושה שבהן להיכן הלכה?

ומה אילו אמר לאשה: "היום את אשתי ולמחר אי את אשתי" מי נפקא בלא גט!?

אמר ליה רבא:

מי קא מדמיית 'קדושת דמים' ל'קדושת הגוף'!?

קדושת דמים - פקעה בכדי,

קדושת הגוף - לא פקעה בכדי.

אמר ליה אביי:

קדושת הגוף לא פקעה בכדי!?

והתניא:

"שור זה עולה כל שלשים יום, ולאחר שלשים יום שלמים"

כל שלשים יום - עולה,

לאחר שלשים יום - שלמים."

אמאי? קדושת הגוף ניהו, ופקעה בכדי!

הכא במאי עסקינן:

דאמר: לדמי.

אי הכי,

אימא סיפא:

"לאחר שלשים יום - עולה,

ומעכשיו - שלמים."

אי אמרת בשלמא: חדא בקדושת הגוף, וחדא בקדושת דמים,

כט, ב היינו דאיצטריך ליה לתנא למיתנא תרתני.

דסקלא דעתך אמינא: קדושת הגוף לא פקעה בכדי, קדושת דמים פקעה בכדי,

אמטו להכי תנא תרתני.

אלא אי אמרת: אידי ואידי קדושת דמים - למה לי למיתנא תרתני?

השתא, יש לומר: מקדושה חמורה לקדושה קלה - פקעה,

מקדושה קלה לקדושה חמורה - צריכא למימר!?

לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר: לא פקעה קדושה בכדי!

אמר רב פפא:

אמר לה בר פדא:

הכי קאמר:

אם לא אמר: "מעכשיו שלמים יום", לאחר שלשים יום - עולה הוי.

מידי דהוה האומר לאשה:

"התקדשי לי לאחר שלשים יום" - דמקדושת ואף על פי שנתעכלו המעות.

רס"י

פשיטא!

לא צריכא דהדר ביה.

הניחא למאן דאמר: אינה חוזרת.

אלא למאן דאמר: חוזרת - מאי איכא למימר?

אפילו למאן דאמר התם חוזרת,

הכא שאני - דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט.

פשיטא. כלומר דכיון דמחסרת למתני' ותרצת דה"ק שור זה עולה כל שלשים יום ומעכשיו לאחר שלשים יום שלמים דלאחר שלשים יום שלמים הוי ולמה לי למימר שוב דה"ק אם לא אמר מעכשיו וכו' פשיטא דכיון דאמר צריך למימר מעכשיו ממילא ידענא דאם לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום שלמים הוי עולה:

תריץ לא צריכא. דהא קמ"ל אי הדר ביה דאי הוה קתני כדקאמרת דלאחר שאמר שור זה עולה כל שלשים יום לאחר שלשים יום שלמים אע"ג דהשתא הדר ביה ואמר מעכשיו הואיל ומעיקרא כשאמר כל שלשים יום עולה לא אמר מעכשיו קודם שאמר לאחר שלשים יום שלמים ולא כלום קאמר ואפי' לאחר לי יום עולה הוי דהא קמ"ל דדוקא בעינן שיאמר בתחלה מעכשיו קודם שיאמר לאחר שלשים יום שלמים כדקאמר לעיל:

הניחא למ"ד אינה חוזרת. שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך שלשים יום אינה מקודשת לשני מצי למימר מידי דהוה האומר לאשה וכו':

אלא למ"ד חוזרת. שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך לי יום מקודשת לשני היכי מצי למימר דכי לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום עולה הוי. תריץ אפי' למ"ד חוזרת אפי' הכי התם אי לא אמר מעכשיו מעיקרא הוי עולה לאחר שלשים יום:

דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. וכיון דאמר מעכשיו עולה ולא אמר מעכשיו שלמים לא פקעה בכדי ולעולם הוי עולה:

18. כט, ב - ל, א

רס"י

לבר פדיא דיאמר פדאן חוזרות
וקודשות. ואפי' לאחר שנקצו
חוזר ופודן:
תפשוט דבעי רב הושעיא וכו'
ה"נ דהוו קידושי. דכי היכי
דהתם אמר לה לאחר שאגרשך
שיצתה מרשותו שתתקדש הייני
דומיא לאחר שנקצו שיוצאין
מרשות הקדש דמצריך להו
פדייה:
פדאן הוא. המקדיש קודם.
שנקצו חוזרות וקדושות לאחר
שנקצו דהואיל והוא הקדישן
אע"ג דחזר ופדאן חוזרות
וקדושות לאחר שנקצו:
פדאום אחרים. קודם שנקצו
אין חוזרות וקדושות לאחר
שנקצו ואשה שקנתה עצמה
בגט מדעת עצמה אין חלין עליה
קדושין דכפדאום אחרים דמיא
דאין חוזרות וקדושו' לגבי אשה
נמי אינה מקודשת:

[אמר בר פדא:]

פדאן - חוזרות וקדושות,

פדאן - חוזרות וקדושות, עד שיקצו.

נקצו - פודן פעם אחת ודי'.

יתבי רבי אבין ורב יצחק ברבי קמיה דרבי ירמיה, וקא מנמנמ רבי ירמיה,

יתבי וקאמר: לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות,

ל,א תפשוט דבעי רב הושעיא:

הנותן שתי פרוטות לאשה, ואמר לה:

"באחת - התקדשי לי היום,

ובאחת - התקדשי לי לאחר שאגרשך",

הכי נמי דהוו קידושי.

איתער בהו רבי ירמיה, אמר להו: מאי קא מדמיתון פדאן הוא לפדאום אחרים?!

הכי אמר רבי יוחנן:

פדאן - הוא חוזרות וקדושות,

פדאום אחרים - אין חוזרות וקדושות.

ואשה כפדאום אחרים דמיא.

איתמר נמי:

אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן:

לא שנו אלא שפדאן הוא,

אבל פדאום אחרים - אין חוזרות וקדושות.

19. ל, א-ב

רס"י

מתני' הנודר. שלא יהנה מיורדי
הים מותר ליהנות מיושבי
היבשה והנודר מליהנות מיושבי
היבשה אסור ליהנות מיורדי
הים שהן נמי מיושבי היבשה הן
שסופן לצאת ומה שאמר יורדי
הים בכלל יושבי היבשה לא
כאלו יורדי הים ההולכים מעכו
ליפו שאין ביניהם אלא מהלך
יום אחד ובאין מהרה ליבשה
דהוּו בכלל יושבי היבשה:

גמ'

חד מתני ארישא. לא כאלו וכו'
ולא כאלו יורדי הים אסור:
ההולכים מעכו ליפו. אסור
בלבד:
אלא אפי' ממי שדרךן לפרש.
אסור הואיל וסופן לעלות
ליבשה הוּו בכלל יושבי היבשה:

משנה

הנודר מיורדי הים - מותר ביושבי היבשה.
מיושבי היבשה - אסור מיורדי הים,
שיוורדי הים בכלל יושבי היבשה.
לא כאלו שהולכים מעכו ליפו,
אלא במי שדרךן לפרש.

גמרא

רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא:
חד - מתני ארישא,
וחד - מתני אסיפא.

מאן דתני ארישא, מתני הכי:
הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה,
הא ביוורדי הים - אסור,
ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו,
דהלין יושבי היבשה נינהו,
אלא: ממי שדרךן לפרש.

ומאן דמתני אסיפא, מתני הכי:
הנודר מיושבי יבשה - אסור ביוורדי הים,
ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד,
אלא אפילו במי שדרךן לפרש,
הואיל וסופו ליבשה סליק.

20. ל, ב

רס"י

מתני'

אסור אף בסומין. דלא נתכוין
זה אלא במי שהחמה זורחת
עליו:

גמ'

מדלא אמר מן הרואין. דאילו
אמר הכי היה מותר בסומין
ומדאמר מרואי חמה משמע
ממי שחמה זורחת עליו לאפוקי
דגים שבים ועוברין שבמעיי אמן
שאין חמה רואה אותן שמותר
בהן:

משנה

הנזדר מרואי החמה - אסור אף בסומין,
שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותו.

גמרא

מאי טעמא?

מדלא קאמר: 'מן הרואין',
לאפוקי דגים ועוברין.

21. ל, ב

מתני'

הנזדר משחורי הראש אסור
בקרחים ובעלי שיבות. דשחורי
הראש משמע שנזדר מאותן
שהיו שחורי הראש:
ומותר בנשים. מפרש בגמרא:

גמ'

מאי טעמא. אסור בקרחים:
מדלא אמר מבעלי שיער. דאילו
אמר מבעלי שיער היה מותר
בקרחין:

משנה

הנזדר משחורי הראש - אסור בקרחין, ובעלי שיבות.
ומותר בנשים ובקטנים,
שאין נקראין "שחורי הראש" אלא אנשים.

גמרא

מאי טעמא?

מדלא קאמר: 'מבעלי שיער'.

22. ל, ב

"ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין 'שחורי הראש' אלא אנשים".

מאי טעמא?

זימנין מיכסו רישייהו וזימנין
מיגלו. והווי שחורי ראש:
אבל נשים לעולם מיכסו.
שאינם שחורי הראש ועטופות
כל שעה בלבנים:
וקטנים לעולם מיגלו רישייהו.
כלומר איהו כי נדר אדעתא
דגדולים נדר והני כיון דלאו
גדולים נינהו ולא נהיגי מנהג
גדולים להכי ליתנהו בכלל
גדולים ומותר בהן:

אנשים - זימנין דמיכסו רישייהו, וזימנין דמיגלו רישייהו.
אבל נשים - לעולם מיכסו,
וקטנים - לעולם מיגלו.

23. ל, ב

רס"י

מתני'

הנודר מן הילודים. משמע
שכבר באו לעולם כמה דכתיב
הילודים במדבר (יהושע ה):
מותר בנולדין. באותן העתידים
להולד:
וחכמים אומרים. אסור בשניהן
דלא נתכוין זה אלא מכל מי
שדרכו להולד חכמים דסיפא
היינו ת"ק:

גמ'

לרבי מאיר דמתיר אף .
בילודים:
ולא מיבעיא בנולדים. נמי
דמתיר: אלא ממאן אסור
כלומר א"כ ממה נדר:
חסורי מיחסרה והכי קתני מן
הנולדים אסור בילודים. דכיון
שנודר באותן שעתידים להולד
כ"ש שאסר עצמו באותן שכבר
נולדו רבי מאיר אומר אף הנודר
מן הנולדים וכו' כי היכי וכו':
והא עדיין. אפי' מנשה זקינו של
יאשיהו לא בא לעולם:
ובנדרים הלך אחר לשון בני
אדם. דדרכן של בני אדם
לקרות נולדין לאותן שעדיין לא
נולדו ואם נדר מן הנולדין אסור
בהן:
וחכ"א לא נתכוין זה וכו'. דבין
בנולדין ובין בילודין אסור:
לאפוקי עופות ודגים. שאין
נולדים ממעי אמן אלא מטילין
ביצים ומתחממים ויוצאין:

משנה

הנודר מן הילודים - מותר בנולדים.

מן הנולדים - אסור מן הילודים.

רבי מאיר:

מתיר אף בילודים.

וחכמים אומרים:

לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להולד.

גמרא

לרבי מאיר, ולא מיבעיא נולדים, אלא ממאן אסור?

חסורי מיחסרה והכי קתני:

"הנודר מן הילודים מותר בנולדים, מן הנולדים אסור בילודים.

רבי מאיר אומר: אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים,

כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים.

אמר ליה רב פפא לאביי:

למימרא: ד"נולדים" דמתילין משמע.

אלא מעתה: "שני בניו הנולדים לה בארץ מצרים" (בראשית מח, ה) ה"כ נמי דאיתילין הוא?!

ואלא מאי דיילירו משמע?!

אלא מעתה דכתיב: "הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו" (מלכים א יג, ב) ה"כ נמי דהוה?!

והא עדין מנשה לא בא!

אלא, משמע ה"כ, ומשמע ה"כ.

ובגדרים הלך אחר לשון בני אדם.

"וחכמים אומרים: לא נתכוין זה אלא במי שדרכו להולד".

לאפוקי מאי?

לאפוקי דגים ועופות.

24. לא, א

רס"י

מתני'

משובתי שבת. מאותן שמשמין שבת:
אסור בכותים. שהן כמו כן משמין שבת:
מאכלי השום. בלילי שבת:
אסור בישראל. דישראל רגילין לאכול שום (ב"ק פב.) מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר אשר פרו יתן בעתו אלו תלמידי חכמים המשמין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סב.):
ואסור בכותים. שהם נמי אוכלים שום בלילי שבת:
ומותר בכותים. שהן אינן עולין לירושלים אלא להר גריזים:

גמ'

אפי' עובדי כוכבים נמי. אי משמין שבת יהא אסור בהן:
אלא. מאי שובתי שבת אותן דמצווין על השבת דהיינו ישראל וכותים הן מצווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע"פ שמשמין שבת אינן מצווין:
ומותר בכותים ואמאי הא מצווין ניהו. נמי לעלות לירושלים:
אלא אמר אביי. מאי משובתי שבת מצווה ועושה קתני:
בתרתי בבי קמיתא. בשבת ושום:
ישראל וכותים מצווין ועושין. ואסור בהן:
ועובדי כוכבים עבדי אבל אינן מצווין. לפיכך מותר: בהך דעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינן עושין. להכי מותר בהן:

לא, א משנה

הנזדר משובתי שבת - אסור בישראל ואסור בכותים.
מאכלי שום - אסור בישראל ואסור בכותים.
מעולי ירושלים - אסור בישראל ומותר בכותים.

גמרא

מאי "שובתי שבת"?

אילימא: ממקיימי שבת, מאי אידיא בכותים? אפילו גוים נמי!

אלא ממצווים על השבת.

אי הכי, אימא סיפא: "מעולי ירושלים" אסור בישראל ומותר בכותים",
 אפאי? והא מצווים ניהו!

אמר אביי:

מצווה ועושה קתני.

בתרתי בבי קמיתא,

ישראל וכותים - מצווין ועושין,

גוים - ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין.

בעולי ירושלים - ישראל מצווין ועושין, כותים מצווין ואינם עושין.

25. לא, א

רס"י

מתני'

שאיני נהנה לבני נח. שלא יהנה
מכל בני נח שכל העולם יצאו
מבני נח:

גמ'

כיון דאיכדש אברהם. בחלקו
של הקב"ה:
איתקרו. ישראל על שמה
דאברהם ולא על שם בני נח:

משנה

"קונם שאיני נהנה לבני נח" - מותר בישראל ואסור באומות העולם.

גמרא

וישראל מי נפיק מקלל בני נח?!

כיון דאיכדש אברהם, איתקרו על שמה.

26. לא, א

משנה

"שאיני נהנה לזרע אברהם" -
אסור - בישראל,
ומותר - באומות העולם.

גמרא

והאיכא ישמעאל!

"כי ביצחק יקרא לך זרע" (בראשית כא, יב) כתיב.

והאיכא עשו!

"ביצחק" - ולא כל יצחק.

הא איכא ישמעאל. דזרע
אברהם הוא והוא מן העובדי
כוכבים:
יקרא לך זרע. ובאותו זרע
קנדר:
ולא כל יצחק. ועשו אינו נקרא
זרע יצחק להכי מותר בעובדי
כוכבים:

27. לא, א-ב

רס"י

מתני'

שאיני נהנה מישאל לוקח מהן
ביתר ומוכר להם בפחות. כלומר
בזול ונמצא שאינו נהנה מהן:
שישראל לא יהו נהנין ממנו מוכר
להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו:
ואין שומעין לו. שלא ימצא אדם
שיהא שומע לו בדבר זה שבשיל
נדרו מוכר לו בזול ויקח ממנו
ביוקר:

גמ'

הלוקח כלי מבית האומן לבקרו. אם
יפה יתן לו דמיו ואם לאו שיחזיר לו
כליו כמו כלי זכוכית:
נגאנס מידו. שנשבר חייב לוקח
לשלם לו:

אלמא הנאת לוקח היא. דהנאה
ללוקח במקחו יותר משל מוכר הלכך
חייב דגמר ומקני נפשיה בההיא
הנאה שמניחו לבקרו. והוי כנושא
שכר ונתחייב באונסין:

אבל שוה בשוה. איט יכול [למכור]
ואי ס"ד הנאת לוקח היא הקונה
חפץ ולא הנאת המוכר אפי' שוה
בשוה נמי יהא יכול למכור דלא הוי
הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: תריץ
דמתניתין דמשמע שוה בשוה לא:

בזבינא דרמי על אפיה. עיסקא
בישא דלא קפיץ עליה זבינא ודומה
לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו
כשמוכרה שוה בשוה הנאת מוכר
היא ולא הנאת לוקח הלכך מוכר
בפחות אבל שוה בשוה לא:

אימא רישא. דההיא לוקח ביותר
ודייקנין מינה הכי נמי אבל שוה
בשוה לא אינו לוקח אלמא הנאת
לוקח הוי דאי הנאת מוכר אפילו
שוה בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא
הנאת לוקח ובהכי יכול ליקח מהן
דאכתי לית ליה הנאה בהנהו זביני:

ועוד אימא סיפא קונם שישראל
נהנין לי. כלומר שלא יהו ישראל
נהנין לי ממני לוקח. בפחות ומוכר
ביתר אבל שוה בשוה לא:

ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו
שוה בשוה. נמי יהא יכול למכור
דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח
היא:

סיפא בזבינא חריפא. בסחורה
דקפיץ עלה זבינא דשוה בשוה הוי
הנאת לוקח ולא הנאת מוכר הלכך
מוכר ביוקר:

אפילו שוה בשוה נמי. יהא לוקח
המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא
הנאת מוכר ולא יהא חך נהנה ממנו:
מתני' בזבינא מיצעא. דלא הוי
זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על
אפיה לפיכך שוה בשוה לא דזימנין
הוי הנאת מוכר וזימנין הוי הנאת
לוקח:

ודשמואל. דאמר חייב:
בזבינא חריפא. דודאי הוי הנאת
לוקח לפיכך כי נאנס בידו חייב אפי'
שוה בשוה דהנאת לוקח היא:

נאנסו בהליכה חייב. (מפני שהוא
כנושא שכר) בההיא הנאה דאית ליה
שמניחו להוליכו לבית חמיו גמר
ומקני נפשיה:

בחזרה פטור. דלית ליה הנאה שלא
נתקבלו:

ספסירא. מי שלוקח בהמה ע"מ
למוכרה לאלתר:

בחזרה פטור. וה"נ כי אתניס בחזרה
אתניס לפטור:

מי לא מזבין ליה. ובחזירה נמי
כנושא שכר. הוי:

משנה

"שאיני נהנה מישאל" - לוקח ביותר, ומוכר בפחות.
"שישראל נהנין לי" - לוקח בפחות, ומוכר ביותר.
ואין שומעין לו.
"שאיני נהנה להן והן לי" - יהנה לאומות העולם.

גמרא

אמר שמואל:

הלוקח כלי מן האומן לבקרו, ונאנס בידו - חייב.

אלמא קסבר: הנאת לוקח היא.

תנן:

"שאיני נהנה מישאל" - ... מוכר בפחות."

אכל שוה בשוה - לא.

ואי "הנאת לוקח היא" - אפילו שוה בשוה!

מתניתין - בזבינא דרמי על אפיה.

אם כן אימא רישא: "לוקח ביותר!"

ועוד,

אימא סיפא: "שישראל נהנין לי" - לוקח בפחות ומוכר ביותר" -

ואי בזבינא דרמי על אפיה - אפילו שוה בשוה!

סיפא: בזבינא חריפא.

אי הכי "לוקח בפחות" אפילו שוה בשוה!

אלא,

לא, ב מתניתין - בזבינא מיצעא,

ודשמואל - בזבינא חריפא.

תניא פותיה דשמואל:

"הלוקח בלים מן התגר לשגרן לבית חמיו, ואמר לו:

אם מקבלין אותן ממני - אני נותן לך דמיהם,

ואם לאו - אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן.

נאנסו בהליכה - חייב,

בחזרה - פטור,

מפני שהוא כנושא שכר."

ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוגי ולא איזבן.

בהדי דהדר איתניס חמרא,

חייביה רב נחמן לשלומי.

איתיביה רבא לרב נחמן:

"נאנסו בהליכה - חייב,

בחזרה - פטור!"

אמר ליה:

חזרה דספסירא הולכה היא.

דאילו משכח לזבוגי אפילו אבבא דביתיה, מי לא מזבין ליה?!

28. לא, ב - לב, א

רס"י

מתני'

ואסור במולי עובדי כוכבים.
דבכלל ערלים הן:
ערלי ישראל. בכלל מולים הן
כגון שמתו אחיו מחמת המילה:
שחיא דוחה שבת חמורה.
דכתיב וביום השמיני ימול
(ויקרא ט) ואפילו בשבת:
שכל זכיותיו של משה לא עמדו
לו. בשעה שנתרשל מן המילה
שנאמר ויהי בדרך במלון
ויפגשו ה' ויבקש המיתו
(שמות ד):

שדוחה את הנגעים. דכתיב
וביום השמיני ימול ואע"פ שיש
שם בהרת יקוף:

דכתיב התהלך לפני והיה
תמים. וכתיב בתריה ואתנה
בריתי ביני ובינך:

מפני שנתעסק במלון תחלה.
ואח"כ במילה והיה לו להתעסק
במילה תחלה ואותו מלון סמוך
למצרים דלא היה סכנה ואותו
התינוק לא היה באותה שעה
אלא בן שמונה ימים:

להורגן. לאותן שני מלאכים:
גונדא דחימה חיל שלו אבל
איהו גופיה נהרג. . שחיא
שקולה כנגד כל המצות
שבתורה. דכתיב (שמות כד)
הנה דם הברית אשר כרת ה'
עמכם על כל הדברים האלה
וכתיב במילה (בראשית יז)
ואתנה בריתי וגוי' כרתי ברית
וגוי' וכתיב להלן (שם) ואתנה
בריתי מה להלן ברית אף כאן
ברית:

אם לא בריתי יומם ולילה. מה
להלן תורה אף כאן תורה והיינו
פליגא דהכא מוקי לה להאי
קרא במילה והתם מוקי לה
בתורה:

משנה

קונס:

שאיני נהנה לערלים -

מוותר בערלי ישראל,

ואסור במולי אומות העולם.

שאיני נהנה למולים -

אסור בערלי ישראל,

ומוותר במולי אומות העולם.

שאיני הערלה קרויה אלא לשם אומות העולם,

שנאמר: "מי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב" (ירמיה ט, כה).

ואומר: "זהו הפלשתי הערל הזה" (שמואל א יז, לו).

ואומר: "פן תשמהנה בנות פלשתיים פן תעלזנה בנות הערלים" (שמואל ב א, כ).

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים,

שנאמר: "מי כל הגוים ערלים" (ירמיה ט, כה).

רבי ישמעאל אומר:

גדולה מילה שנברתו עליה שלש עשרה בריתות (בראשית פרק יז).

רבי יוסי אומר:

גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה.

רבי יהושע בן קרחה אומר:

גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה (שמות ד, כד-כו).

רבי נחמיה אומר:

גדולה מילה שדוחה את הנגעים.

רבי אומר:

גדולה מילה, שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל,

שנאמר: "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א).

דבר אחר:

גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו,

שנאמר: "פה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי" (ירמיה לג, כה).

גמרא

תניא:

רבי יהושע בן קרחה אומר:

גדולה מילה, שכל זכיות משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה,

שנאמר: "ויבקש ה' ויבקש המיתו" (שמות ד, כד).

אמר רבי:

חס ושלום שמשנה רבינו נתרשל מן המילה,

אלא כך אמר: אמול ואצא - סבנה היא,

שנאמר: "זוהי ביום השלישי בהיותם פואבים" וגו' (בראשית לד, כה).

אמול ואשהא שלשה ימים - הקדוש ברוך הוא אמר לי "לך שב מצרים" (שמות ד, יט).

אלא מפני מה נענש משה?

מפני שנתעסק במלון תחלה, לב,א

שנאמר: "זוהי בדרך במלון" (שמות ד, כד).

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

לא למשה רבינו בקש שטן להרוג אלא לאותו תינוק,

שנאמר: "מי חתן דמים אתה לי" (שמות ד, כה),

צא וראה מי קרוי חתן?

הוא אומר זה התינוק.

דרש רבי יהודה בר ביזנא:

רס"י

שמה נמצא בי דבר מנוגה. (עד)
עכשיו שלא אמר לו והיה תמים
עד עכשיו :

בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו "אף" ו"חמה", ובלעדהו, ולא שיירו ממונו אלא רגליו.

מיד "ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה" (שמות ד, כה),

מיד "וידף ממנו" (שמות ד, כו).

באותה שעה ביקש משה רבינו להורגו,

שנאמר: "הרף מאף ועיב חמה" (תהלים לו, ח).

יש אומרים:

לחמה - הרגו,

שנאמר: "חמה אין לי" (ישעיה כו, ד).

והקתיב: "כי יגדתי מפני האף והחמה" (דברים ט, יט)!

תרי חמה הו.

ואיבעית אימא:

גונדא דחמה.

29. לב, א

תנא:

רבי אומר:

גדולה מילה,

שאין לך מי שנתעסק במצות באברהם אבינו,

ולא נקרא תמים אלא על שם מילה,

שנאמר: "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א),

וכתיב: "ואתנה בריתי ביני ובינך" (דברים ט, ב).

דבר אחר:

גדולה מילה,

ששקולה כנגד כל המצות שבתורה,

שנאמר: "מי על פי הדברים האלה"¹ (שמות לד, כז).

דבר אחר:

גדולה מילה,

שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ,

שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה"² (ירמיה לג, כה).

ופליגא דרבי אליעזר.

דאמר רבי אליעזר:

גדולה תורה, שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ,

שנאמר: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" וגו'³.

אמר רב יהודה אמר רב:

בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו: "התהלך לפני והיה תמים" אחזתו רעדה.

אמר: שמא יש בי דבר מגונה.

כיון שאמר לו: "ואתנה בריתי ביני ובינך" (יהושע א, ב) נתקרה דעתו.

ויוצא אתו החוצה" (יהושע טו, ה),

אמר לפניו: רבונו של עולם, הסתכלתי במזל שלי ואין לי אלא בן אחד.

אמר לו: צא מאיצטגינת שלך, אין מזל לישראל.

¹ מי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל² אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי³ והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח)

30. לב, א

רס"י

כל המתמים. מתמים עמו :
כל המנחש. כלומר שרודף אחרי
המנחשים :
לו נחש. אחריו רודפין נחושין
דכל דקפיד קפדי בהדיה :
בלמ"ד אל"ף. דמשמע דאין
רודפין אחריו :
מדה כנגד מדה. דבמדה כאדם
מודד בה מודדין לו ולא נפיק
מקרא :
שנאמר כי לא נחש. כל זמן
שאינו מנחש מה כתיב בתריה
כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין
יהא אותו עת דמלאכי השרת
יהיו שואלין אותו שאינו מנחש
מה פעל אל לפי שהוא נכנס
למקום שאין מלאכי השרת
יכולין ליכנס :

אמר רבי יצחק:

כל המתמים עצמו - הקדוש ברוך הוא מתמים עצמו,
שנאמר: "עם חסיד תתחסד עם גבור תמים תתמים" (שמואל ב כב, כו).

אמר רבי הושעיא:

כל המתמים עצמו - שעשה עומדת לו,
שנאמר: "התהלך לפני והיה תמים",
וכתיב: "והיית לאב המון גוים" (יהושע טו, ד).

אמר רבי:

כל המנחש - לו נחש,
שנאמר: "כי לא נחש ביעקב" (במדבר כג, כג).

והא בלמ"ד אל"ף כתיב!

אלא משום מדה כנגד מדה.

תני אבהו בריה דרבי זירא:

"כל אדם שאינו מנחש - מכניסין אותו במחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה,
שנאמר: "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל"¹ (במדבר כג, כג).

¹ כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל

31. לב, א

רס"י

שהפריז על מדותיו. שהגדיל
לישאל על מדותיו של הקב"ה
שאמר במה אדע:
תן לי הנפש והרכוש קח לך.
ולא היה לו לעשות 'כן' שהיה לו
לגייס:
שהוריקן בתורה. . שלימד
תורה כאדם שמריק מכלי זה
לתוך כלי זה כך הוא לימד
תורה:
שהוריקן. לשון ציחוב שנא'
(תהלים סח) ואברותיה בירקרק
חרוץ שנתן להם זהב הרבה:
אליעזר. היה שקול כנגד כולן:
אליעזר הוא חושבניה. דאליעזר
בגימטריא שמונה עשר ושלוש
מאות שלא היה עמו אלא
אליעזר לחוד:
מאה ושבעים ותרתיין. דהכי
משמע עקב כמנין עק"ב שנים
שמע אברהם בקולי וכל שנותיו
היו קע"ה אלמא בן שלש שנים
הכיר את בוראו:
שס"ד ימים אית ליה וכו'. וימי
השנה שס"ה ימים:
המליכו. השליטו:
אלו הן שתי עיניים. דלאחר
שמל היה שלם בכל אבריו:
ראש הגוייה. הוא אבר:

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר:

מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים?
מפני שעשה אנריא בתלמידי חכמים,
שנאמר: "וירק את חניכיו ולידי ביתו" (בראשית יד, יד).

ושמואל אמר:

מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא,
שנאמר: "במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח).

ורבי יוחנן אמר:

שהפריש בני אדם מלהפנס תחת פנפי השכינה,
שנאמר: "מן לי הנפש והרכוש קח לך" (בראשית יד, כא).

"וירק את חניכיו ולידי ביתו" (בראשית יד, יד).

רב אמר:

שהוריקן בתורה.

ושמואל אמר:

שהוריקן בזהב.

"שמונה עשר ושלוש מאות" (בראשית יד, יד).

אמר רבי אמי בר אבא:

אלעזר כנגד כולם.

איכא דאמרי:

אלעזר הוא, דחושבניה הכי הוי.

ואמר רבי אמי בר אבא:

בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו,

שנאמר: "עקב אשר שמע אברהם בקלי" (בראשית כו, ה) - חושבניה מאה ושבעין ותריין.

ואמר רבי בר אבא:

לב, ב השטן - בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה.

ואמר רבי בר אבא:

קתיב: "אברהם",

וקתיב: "אברהם" (בראשית יז, ה).

בתחלה המליכו הקדוש ברוך הוא על מאתים וארבעים ושלושה אברים,
ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים,
אלו הן: שתי עינים, ושתי אזנים, וראש הגוייה.

ואמר רבי בר אבא:

מאי דקתיב: "עיר קטנה ואנשים"¹ (קהלת ט, יד-טו).

"עיר קטנה" - זה הגוף,

ו"אנשים בה מעט" - אלו אברים,

ו"ובא אליה מלך גדול וסבב אתה" - זה יצר הרע,

ו"ובנה עליה מצודים וחרמים" - אלו עונות,

ו"ומצא בה איש מסכן וחכם" - זה יצר טוב,

ו"ומלט הוא את העיר בהכמתו" - זו תשובה ומעשים טובים.

¹ עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים. ומצא בה איש מסכן וחכם ומלט הוא את העיר בהכמתו, ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא

רס"י

מעשרה שליטים. שהן מועילין
לגוף יותר מעשרה שליטים ואלו
הן כו':
הוציאה. לכהונה:
על דיבורו של מלכי צדק. ניטלה
ממנו הכהונה:

"ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא" - דבשעת יצר הרע לית דמדפדפ ליה ליצר טוב.

"החכמה תעז לזכרם מעשרה שליטים"² (קהלת ז, יט).

"החכמה תעז לזכרם" - זו תשובה ומעשים טובים,

"מעשרה שליטים" - שתי עינים, ושתי אזנים, ושתי ידים, ושתי רגלים, וראש הגוף, ופה.

אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל:

ביקש הקדוש ברוך הוא להוציא כהונה משם,

שנאמר: "והוא כהן לאל עליון" (בראשית יד, יח).

כיון שהקדים שם ברפת אברהם לברפת המקום הוציאה מאברהם,

שנאמר: "ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ וברוך אל עליון" (בראשית יט-י).

אמר לו אברהם: וכי מקדימין ברפת עבד לברפת קונו?!

מיד נתנה לאברהם,

שנאמר: "נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית איביך הדם לדגליך" (תהלים קי, א),

ובתורה פתיב: "ושבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק" (תהלים קי, ד).

על דיבורו של מלכי צדק.

והיינו דכתיב: "והוא כהן לאל עליון" (בראשית יד, יח) - "הוא כהן", ואין זרעו כהן.

הדרן עלך ארבעה נדרים

² החכמה תעז לזכרם מעשרה שליטים אשר היו בעיר

מסכת נדרים פרק ד' - "אין בין המוֹדֵר"

1. לב, ב

רס"י

מִשְׁנָה

אין בין המוֹדֵר הנָּאָה מחֲבִירוֹ, למוֹדֵר היִמְנוּ מֵאֶכָּל,
אֶלָּא דְרִיסַת הָרֶגֶל,
וְכָלִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין בָּהֶם אוֹכֵל נֶפֶשׁ.

המוֹדֵר מֵאֶכָּל מחֲבִירוֹ,
לֹא יִשְׁאִילֵנוּ: נָפֶה וּכְבֵּדָה וְרִיחִים וְתִנּוּר,
אֶבֶל מִשְׁאִיל לוֹ: חִלּוּק וְטַבַּעַת וְטִלִּית וְנִזְמִים.

גְּמָרָא

מֵאֵן תֵּנָּא?

אָמַר רַב אֲדָא בְּרַ אֲהֵבָה:
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא.

דִּתְנִינָא:

"דְּבִי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:
אֶפִּילוּ וִיתוֹר אֶסוּר בְּמוֹדֵר הַנָּאָה".

2. לב, ב - לג, א

"המוֹדֵר מֵאֶכֶל מִחֲבִירוֹ לֹא יִשְׁאִילֶנּוּ: [נִפְּה וּבְכֶרֶה וְרִיחִים וְתַנּוּר,
אֲבָל מִשְׁאֵיל לֹו: חֶלּוֹק וְטַבַּעַת וְטִלִּית וְנִזְמִים]."

לג, א וְהָא מִן מֵאֶכֶל נִדְר!

אָמַר רַבִּי שְׁמִיעוֹן בֶּן לִקְיָשׁ:
בְּאוֹמְרוֹ: "הִנָּאת מֵאֶכְלָךְ עָלִי".

אֵימָא: שְׁלֵא יִלְעוֹס חִטִּין וַיִּתֵּן עַל מִכְתּוֹ!

אָמַר רַבָּא:
בְּאוֹמְרוֹ: "הִנָּאתָ הַמְבִיָּאה לְיָדִי מֵאֶכְלָךְ עָלִי".

אָמַר רַב פִּפְא:
שֶׁק לְהַבִּיא פִּירוֹת,
חֲמוֹר לְהַבִּיא עָלָיו פִּירוֹת,
וְאִפִּילוּ צָנָא בְּעֵלְמָא -
הִנָּאתָ הַמְבִיָּאה לְיָדִי מֵאֶכֶל הוּא.

בְּעֵי רַב פִּפְא:
סוֹס לְרִפּוּב עָלָיו וְטַבַּעַת לִירָאוֹת בָּהּ - מַהוּ?

מִיפְסֵק וּמִיזֵל בְּאַרְעִיה - מַאי?

תָּא שְׁמַע:
"אֲבָל מִשְׁאֵיל לֹו חֶלּוֹק וְטִלִּית נִזְמִים וְטַבַּעוֹת".

הִיכִי דְמִי?
אֵילִימָא: שְׁלֵא לִירָאוֹת בָּהֶן - צְרִיכָא לְמִימַר!!
אֵלָא לָאו, אִפִּילוּ לִירָאוֹת בָּהֶן, וְקִתְנֵי 'מִשְׁאֵיל'!

לֹא, לְעוֹלָם שְׁלֵא לִירָאוֹת,
וְאִידִי דְקִתְנֵי רִישָׁא: "לֹא יִשְׁאִילֶנּוּ",
תִּנָּא סִפָּא: "מִשְׁאֵיל'".